

N:o 11-12

Hinta 7 €

Rauhallista
Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta

Karjalain Heimio

Vain kaksi
kylää on
jäänyt eloon
Tunkualla

Kannen kuva: Johannes Mäntymäki on ottanut ikonikuvan Oulussa, Maikkulassa Marian kappelissa 1.9.2012. Tausta käsitelty Karjalan Heimon toimituksessa.

Ortodoksinen kirkko on jakanut tätä Evakko-Kristukseksi kutsuttua ikonia viime sotien jälkeen kotinsa menettäneille Karjalan, Petsamon ym. ortodoksisille evakoille.

TÄSSÄ NUMEROSSA

Alina Tšuburova ja Seija Jalagin: Jelaginin suvun kotipaikka on Tunkualla	164
Aila-Liisa Laurila: Olga Konkova ahkeroi inkeriläisen kulttuurin elpymiseksi	168
Aila-Liisa Laurila: Finno-Ugric Design Day esitteli nuoria muotisuunnittelijoita	170
Marjukka Patrakka: Kuujärveläinen Ida Ivanova piti poikansa muistojuhlan	172
Helena Palosaari: 90 vuotta sitten Kuusamon taloihin tuli pakolaisia Vienasta	174
Marja-Liisa Neuvonen: Revon häntä taivaan tuli -runo syntyi Jyskyjärven matkalla	176
Pekka Vaara: Laukkukauppiaiden liiketoimet olivat laajempia kuin tiedetään	178
Terveisiä Ruotsin karjalaisilta	180
Katariina Timonen: Hanna Keynään taide räiskyy värejä ja muotoja	182
Martti Hölsä: Tutkija lähti etsimään mennyttä aikaa Itä-Karjalasta	184
Eeva-Kaisa Linna: Laukunkantajat-palstalla keskustelu Ilmari Homasen kanssa	191

Karjalan Heimo

Karjalan Sivistysseura ry:n jäsenlehti ja äänenkannattaja

- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

Seura perustettiin 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry.

Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy Karjalan Heimo -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

ENSI NUMEROSSA

Vuoden 2013 ensimmäinen Karjalan Heimo ilmestyy helmikuussa.
Lehdessä kerrotaan taas silloin kiinnostavia asioita karjalaisuuden historiasta ja nykypäivästä.
Mitä haluat lukea lehdestä? Kerro vinkkisi päätoimittajalle tai kirjoita itse juttu!
Lähetä oma aineistosi päätoimittajalle viimeistään lauantaina 26. tammikuuta.

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Heimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja: Aila-Liisa Laurila
Puhelin: 0400 755 907 tai 040 514 3351
Sähköposti:
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Kirjeposti:
Lapinkaari 20 B 23, 33180 Tampere
Internet: www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Taitto: Peter Bange
Sähköposti: pbange@welho.com

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina. 93. vuosikerta.

Ilmoitushinnat (2012)

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €, 1/1-s. 430 €, 1/2-s. 300 €, 1/3-s. 235 €, 1/4-s. 185 €, 1/6-s. 140 €, 1/8-s. 115 €

Mediakortti (pdf)

www.karjalanheimo.fi

Ilmoitusaineiston toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Osoite: Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: (09) 171 414
Telefax: (09) 278 4765
Sähköposti:
toimisto@karjalansivistysseura.fi
Internet: www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee: ti ja to klo 10-15, heinäkuussa suljettuna.

Tilauhinta / jäsenmaksu (2012)

Lehden tilauhinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 € ja lehti sisältyy jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Sampo Pankki 800015-61719
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Internet: www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 18. marraskuuta 2012

Rastavan aigu, paras aigu

Yksi vuosi on taas loppuillaan ja pääsemme pian viettämään pitkää joulunaikaa. Päätoimittaja selaili tätä vuoden viimeistä numeroa tehdessään vanhoja vuosikertoja, jotta löytäisi aiempien vuosien tapaan jonkin mielenkiintoisen vanhan juttu-uusinnan vuosikymmenten takaa. Silmiin osui pääkirjoitus lähes 55 vuoden takaa, vuodelta 1958. Sen otsikko oli: "Lehtemme tulevaisuus".

Seuraavassa otteita pääkirjoituksesta.

"Seuramme on toiminta-aikanaan kokenut niin myötä- kuin vastoinkäymiä. Näitä hyviä ja huonoja päiviä on ollut jakamassa myös seuramme julkaisu. Hiemankin seuran asioista perillä oleva tietää, että lehtemme luontoisen julkaisun toteuttaminen ei ole mikään 'afaari'. Vaikka lehti on saatu sekä ulkoasultaan että sisällöltäänkin kohennetuksi sotavuotia seuranneesta aallonpohjasta, nousee väkisinkin eteen kysymys: mikä on lehtemme kohtalo. Tilaukskantamme ei ole vallan suuri. Asiamme harrastajia on vain vähäinen joukko. Ja harva aikakauslehti voi luoda itselleen turvatun aseman tilaajatuoloillaan."

Lehden päätoimittajaksi mainitaan Kosti Pamilo, mutta kirjoituksen alla olevat kirjaimet A. L. tarkoittanevat toimituskuntaan kuulunutta Aleksii Lahelmaa. Huoli lehdestä tuntui tuolloin olleen suuri, mutta iloksemme voimme todeta, että Karjalan Heimo on edelleen olemassa!

Karjalan tasavallassa pyörii parasta aikaa monien mielessä huoli kansalliskielisen lehdistön tulevaisuudesta. Heillä "aallonpohja" sotavuotien jälkeen oli huomattavan paljon pidempi kuin Karjalan Heimolla, mutta Neuvostoliiton romahduksen jälkeen alkoi uusi toivon aika. Sitäkin on kestänyt jo tovi.

Nyt tasavallan hallinto haluaa järjestää asiat uusiksi. Lehtiä julkaiseva Periodika-kustantamo on saanut tähän asti noin 80 prosenttia rahavaroistaan tasavallan budjetista. Loppuosa sen on täytynyt ansaita itse erilaisilla hankkeilla ja kirjojen tuotannolla.

Karjalan hallituksen tavoitteena on liittää kustantamo erityiseen mediaholdingiin. Samaan yhtiöön ovat Periodikan lehtien lisäksi sijoittumassa myös valtion rahoittamat uutistoimisto Karelia, televisiokanava Sampo ja venäjänkielinen Karelia-lehti.

Ratkaisut ovat vielä kesken tätä kirjoitettaessa. Hudilaiselle annettiin hiljainen hanketta vastustava vetoisuus, jonka on allekirjoittanut yli 60 henkilöä, mm. Venäjän ansioitunut kansantaiteilija Pekka Mikšujev ja Karjalan ansioitunut kansantaiteilija Vieno Kettunen sekä Karjalan kansalaisjärjestöjen johtajia ja jäseniä sekä lehtimiehiä.

Karjalan päämies Aleksandr Hudilainen on vakuuttanut, että Periodikan uudistus ei vaikuta kielteisesti kantakansojen kielten kehitykseen eikä kustantamon työntekijöihin. Hallintoa on kuitenkin haluttu karsia ja saada säästöjä aikaan.

Huoli karjalaisista lehdistä on varmasti nyt suuri myös Suomen puolella, mutta toivotaan, että lehtien kohtalo ei ole yhtään huonompi kuin Karjalan Heimon. Toiminta jatkuu ensi vuonnakin! Kiitokset kuluneesta vuodesta. Ensi vuosi julistetaan Karjalan tasavallassa karjalan kielen vuodeksi.

Hyvää roštuota, hyviä rastavaa – onnie ta lykky!

AILA-LIISA LAURILA
päätoimittaja

Tunkuan Jelaginit löysi

Tunkuan koululaiset vuonna 1939. Monen perheestä oli joutunut Stalinin vainojen uhriksi. Iro ja Ignatta Jelaginin lapsista kolme vanhinta oli jo koululaisia: eturivissä 1. oik. Simo (1932–2012), 4. oik. Anni (s. 1927, k. 1990-luvulla), keskirivissä 1. oik. Olga (1930–1974).

Tunkua on yksi Vienan Karjalan eteläisimmistä kunnista ja Suomessa varsin tuntematon osa Vienan Karjalaa

---

••• T'äd'ä Tunguon kylyä tahottih strojie...
A tahottih šiid'ä t'äd'ä kylyä šin'n'e luadie...
Konza viel'ä enzimmäized el'äjät tuldih. Heil'ä oli jo obraza Šuuri Spuassu. Spuassu še viijäh šin'n'e järvirandah, no ni kak buit't'o pagenou t'an'n'e. No ni šen tagie šin'n'e kylyä ei strojittu, t'äh strojittih.

Näin kertoo Tunkuan alueen karjalan murteella perimätieto siitä, miten ensimmäiset asukkaat koettivat perustaa Tunkuan kylän järvenrantaan, mutta rannalle tuotu ikoni siirtyi aina itsestään siihen, missä kylä nykyään sijaitsee. Tunkua eli karjalaksi Tunguo on yksi Karjalan tasavallan vanhimmista karjalaiskylistä. Maakirjoissa tavataan Tonguja-kylä jo vuonna 1587. Tunkua sijaitsee Vienan Karjalassa, sadan kilometrin päässä Belomorskin kaupungista eli entisestä Sorokasta ja Vienanmerestä.

Ennen aikaan Tunkua kuului Suikujärven seurakuntaan Kemin ujestissa eli kihlakunnassa. Kaikissa kylissä asui karjalaisia talollisia, jotka puhuivat karjalan kieltä tunkuan murteella.

Matti Pöllä mainitsee kirjassaan Vie-

nan Karjalan etnisen koostumuksen muutokset 1600–1800-luvulla, että monet kylät Tunkuan piirissä oli perustettu ennen vuotta 1597. Pöllän mukaan alueella asuivat ennen karjalaisia saamelaiset.

Esimerkiksi Belomorskin piirissä on Nyhtša-niminen joki ja kylä; nimi tulee saamen kielestä, jossa nühhč(a)- tarkoittaa joutsenta. Samoin esimerkiksi Tunkuan seudulla, kolme kilometriä Koivuniemen kylästä on ollut pieni, syvärantainen Poža-niminen lahti.

Paikannimellä on saamenkielisiä juuria: buoššo, poašša (suomeksi 'perä', 'kodan peränurkka'). Myös yhden Tunkuan kylän nimi, Luzmanvaara on peräisin saamen kielestä.

Karjalan tasavallan Kielen, kirjalli-

suuden ja historian instituutin tutkija Denis Kuzmin toteaa artikkelissaan Nimitistö Vienan Karjalan asutushistorian lähteenä (Virittäjä 2/2010), että saamelaista juurta ovat paikannimet Lusmalaksi (Miinoa), Lusmansuuri (Pistojärvi), Luzmajogi (Tunkua) < lpK. lu'smm eli 'joenniska'. Kaikki tähän ryhmään kuuluvat kohteet sijaitsevat järvestä lähtevän joen suussa."

1900-luvun alussa Tunkuan piirissä oli 26 kylää, joihin kuului 356 taloutta; asukkaita oli yhteensä 1917. Piirin keskuksena oli alun perin Tunkuan kirkonkylä. 1920-luvun loppupuolella keskuksiksi tuli Lehto. Kun Karjalassa tehtiin uusi piirijako vuosina 1956–1957, koko Tunkuan piiri liitettiin Belomorskin piiriin.

Nykyään entisen Tunkuan piirin kylitä ovat elossa enää Maasjärvi ja Tunkua. Kun Tunkualla oli vuonna 1905 ollut 69 taloa ja 354 asukasta, oli vielä vuonna 1926 asukkaita 242, joista valtaosa (232) karjalaisia; loput olivat suomalaisia, venäläisiä ja muita.

Nyt kylässä on jäljellä vain 35 taloa ja ainoastaan puolessa niistä asukkaita, yhteensä 40 henkilöä. Lisäksi Koivuniemellä ja Kevättämäjärvellä on muutama talo, mutta ihmiset käyvät kylissä vain kesälomillaan.

Tunkua oli pitkään myös kunnan koulukeskus. Arkangelin arkiston do-

vät toisensa uudelleen

Tunkuan museo ja kylätalo syntyivät vuonna 2007 Anastasia Tšuburovan aloitteesta. Sitä ennen Nasti oli jo vuosia kerännyt vanhoja esineitä ja valokuvia. Monet kyläläiset osallistuivat kokonon kartuttamiseen.

“ Keskikylässä seisoo toimiva kappeli

kumenttien mukaan Tunkualla avattiin koulu vuonna 1889. Vuosina 1895-96 koulussa opiskeli 34 poikaa ja 8 tyttöä. Ensiksi opetus tapahtui suomen kielellä, mikä helpotti sekä oppimista että opetusta, koska suomen ja karjalan kielet ovat sukukieliä.

Toisen maailmansodan jälkeen, 1950-luvulla opetuskielenä oli pelkääntään venäjä. Sitten koulu Tunkualla suljettiin. Uusi koulu rakennettiin viiden kilometrin päässä sijaitsevaan Uuden Maasjärven kylään, joka oli perustettu 1950-luvun alussa puukombinaatin työntekijöiden asuinpaikaksi. Ihmisiä tuli monelta suunnalta Neuvostoliittoa ja asukkaita oli parhaimmillaan lähes noin 700.

Tunkuan koululaisille alkoivat raskaat ajat koulun siirrettyä naapurikylään. Opettajat uudessa koulussa olivat venäjänkielisiä, mutta koululaisia tuli vaikka mistä: Tunkualta, Koivuniemestä (25 km Tunkualta), ja joukossa oli jopa Ukrainasta vanhempiensa mukana tulleita lapsia.

Alinan vanhemmat, jotka ovat nyt 56-vuotiaita, muistelevat, että koulussa tuntui aina niin kuin olisi ollut ”sota” oppilaiden kesken. Puolet oppilaista oli venäläisiä, puolet taas karjalaisia, jotka eivät osanneet sanaakaan venäjää, mutta joiden piti asua venäläisten keskuudessa ja opiskella venäjän kielellä.

Loppujen lopuksi karjalaiset unohtivat oman kieltensä tai pelkäsivät puhua sitä. Lapsille opetettiin, että karjala on toisen luokan kieli. Nykyään Tunkualla ei ole yhtään perhettä, jossa puhuttaisiin karjalan kieltä. Siksi nuoret eivät osaa kaudista ja erikoista tunkuan murretta.

Tunkuan murre on eteläkarjalainen murre, joka kuuluu varsinaiskarjalan päämurteeseen. Samaan ryhmään kuuluvat muun muassa Rukajärven, Repolan, Paateneen ja Porajärven murteet. Näissä murteissa on eräitä ilmiöitä, jotka täysin puuttuvat muista varsinaiskarjalan murteista: esimerkiksi soinnilliset konsonantit märgä ’märkä’, kaži ’kissa’, leibä ’leipä’, poiga ’poika’. Varsinaiskarjalan murteessa sanan alussa oleva jäänne muuttuu tunkuan murteessa d’-ksi:

d’ärvi ’järvi’, d’ogi ’joki’, d’o ’jo’.

Eteläkarjalaisissa murteissa monikon kolmannen persoonan ja illatiivin sija-pääte -h puolestaan muuttuu edelliseksi vokaaliksi. Esimerkiksi: milma kučutaa ’milma kučutah’, hyö tuldii ’hyö tultih’; tule perttii ’tule perttih’, mäne meččää ’mäne meččäh’. Lisäksi eteläkarjalaisissa murteissa on eniten pehmennettyjä konsonanteja: t’yt’t’ö, jäl’l’äh, t’yt’ärel’t’ä.

Tiedämme Tunkuan historiasta ja kansanperinteestä kuitenkin varsin vähän, koska Tunkuan piiri on jäänyt lähes kokonaan tutkimuksen ulottumattomiin. Tätä selitetään sillä, että kylät sijaitsevat kaukana Murmansk-Pietari-maantiestä ja vielä kauempana Oktjabrskaja-rautatieistä. Lisäksi tutkijaa on aina odottanut pitkä ja kamala matka.

Vain muutamat kävijät pääsivät Tunkualle tutkimusmatkoille, esimerkiksi suomalainen runoilija ja kielentutkija Arvid Genetz (1848-1915) sekä karjalainen runoilija ja kirjailija Jaakko Rugojev (1918-1993).

Karjalan tiedekeskuksen Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin tutkija Sandra Stepanova kävi Tunkualla muutama kerran, ensimmäinen matka järjestyi vuonna 1979. Stepanova on julkaissut muun muassa kaksi artikkelia vuoden 1992 Karjalan Heimossa ja teoksen Tanguon rahvahan suusanallista perinneitä, joka ilmestyi vuonna 2000 kaksikielisenä, karjalaksi ja venäjäksi. Tunkua-tietoutta on julkaistu myös Karjalan Heimon erikoisnumerossa (9-10/1999), johon kirjoittivat Sergei Zaikov, Anja Malinen, Paavo Kiviniemi ja Sakari Vuoristo.

Seuraavassa avaamme oman sukumme vaiheita valaistaksemme sen avulla Tunkuan historiaa ja nykypäivää. Me kaksi tapasimme ensimmäisen kerran vuonna 1994, kun Alina oli vasta pikkutyttö.

Suomesta matkusti neljä sukulaista, kaksi sukupolvea Tunkualle tapaamaan kolmen sukupolven Jelagineja. Yhteys oli katkennut 70 vuotta aiemmin, kun Seijan isovanhemmat kulkeutuivat Vietnamin pakolaisten pääjoukon mukana Suomeen helmikuussa 1922.

Tunkualta olivat miehet lähteneet met-

sässijoukkoihin innokkaasti ja suurin joukoin; sanotaanpa Karjalan kansannousun viime vaiheiden alkaneen Koivuniemen metsäpirtiltä lokakuussa 1921. Monen tunkualaisen tie kulki taistelevien joukkojen mukana rajan yli Suomeen, kun kansannousu päättyi bolševikkien voittoon. Puolisoita, lapsia, vanhempia ja sisaruksia seurasi mukana.

Suomessa Heikki ja Helmi Jalagin, alun perin Feodor Timonpoika Jelagin (s. 1894) ja Feodosia Ontrontytär Kuroptjev (s. 1898 Tunkuan Maasjärvellä) kulkivat Kiuruveden ja Kymminlinnan pakolaisleirin kautta Lammille ja Kemiin. Molemmat kuolivat jo 1940-luvun puolivälissä, eikä perimätietoa karjalaisuudesta säilynyt.

Heikki Jelagin oli kotoisin Lusmanvaaran kylästä, joka sijaitsi viisi kilometriä Tunkualta lounaaseen. Vuonna 1905 kymmenkesäisen Heikin kotikylässä oli 13 taloa ja 65 asukasta. Kansannousu pakolaisineen verotti asujaimistoa niin, että vuonna 1926 Lusmanvaarassa eli yhdeksässä talossa enää 40 ihmistä, kaikki karjalaisia. Lusmanvaaran kohtaloksi koitui toinen maailmansota.

Karjalan väestö evakuoitiin Komiin ja Siperiaan, ja kylät jäivät tyhjiksi. Sodan aikana suomalaisia joukkoja oli varsin lähellä Ontajärvellä ja Rukajärvellä, ja venäläiset hävittivät itse kyliä, jotta ne eivät jäisi vihollisen käsiin.

Sillä tavalla Lusmanvaaran talot poltettiin ja sodan jälkeen asukkaat joutu-

vat asettumaan muihin kyliin. Vanhoista taloista on jäljellä enää kaksi: Tollosen kaksikerroksinen talo ja sekä Solonika Jelagin talo, jotka on vuosikymmeniä sitten siirretty Tunkuan kylälle.

Vuoden 1922 jälkeen Jelagineja, kuten muitakin Karjalan kylien sukuja, on elänyt kirjaimellisesti toisilleen vierailu mailla. Ennen vuotta 1991 raja Suomen ja Neuvostoliiton välillä tuntui täysin suljetulta, eivätkä itäkarjalaiset kylmän sodan Suomessa muutenkaan pitäneet itsestään meteliä. Päinvastoin, käynnissä oli ollut jo viimeistään 1930-luvulta asti sinnikäs kotoutuminen ja sulautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan.

Useimmat suomensivat sukunimensä, vaikenivat juuristaan ja osa luopui myös ortodoksisesta uskosta. Monella hiipui karjalan kielikin. Suomen Jelagineille pakolaisuus merkitsi täydellistä siteiden katkeamista Tunkualle.

Tunkuan Jelagininien parissa tieto Suomeen kauan sitten lähteneestä sukulaismiehestä ja tämän vaimosta oli pysynyt Alinan äidinäidin äidin, Iro Jelagin (1905–1993), salaisuutena. Sen jälkeen, kun hänen miehensä Ignatta Timonpoinen Jelagin (s. 1901) oli vuonna 1938 vangittu ja ammuttu, Iro varoi kertomasta kenellekään että Suomessa oli sukulaisia.

Ensimmäisen matkan jälkeen Suomesta on vierailtu Tunkualla lähes joka vuosi, ja Tunkuan sukulaisia on käynyt Suomessa. Alinasta on kehittynyt varsi-

Tunkuan keskikylä 1930-luvulla. Kuu-sikon luona seisoo vanha tsasouna. Rannassa ovat kylät rivissä.

nainen rajanylittäjä: hän elää ja työskentelee täysillä karjalaisen kulttuurin hyväksi, ja sitä myöten suhteet Suomeen ovat kiinteät.

Tunkuan sadan vuoden takaisesta asukasmäärästä on jäljellä enää kymmenesosa, mutta kylän toiminta on nykyään virkeää. Tunkuan kylätalo perustettiin vuonna 2007 karjalaisopettaja Gennadi Gužijevin entiseen kotitaloon.

Gužijev oli aktiivinen karjalaisen kotiseutukulttuurin puolestapuhuja. Kylätalolla järjestetään yhteisiä juhlia, maksetaan eläkkeitä sekä kokoonnutaan hoitamaan yhteisiä asioita. Kylätalolla on myös kotiseutumuseo, joka koostuu Alinan äidin Anastasia Tšuburovan löytämistä ja kyläläisiltä saaduista esineistä ja valokuvista. Museossa vierailevat sekä turistit että paikalliset koululaisryhmät.

Vuonna 2010 kylätalon viereen pystytettiin muistolaatta, joka on omistettu tyhjentyneille tai tuhoutuneille Tunkuan seudun kylille ja ihmisille, jotka joutuivat Stalinin terrorin uhriksi 1930-luvulla. Vuotta myöhemmin Tunkuanjoen suuhun pystytettiin perinteinen kumaruristi, joka nyt saattaa paikallisia ja vieraita matkaan.

Kyläläisten yhteistoimintaa on tarvittu myös äkillisten uhkatekijöiden vuoksi. Vuonna 2010 Segežan paperitehdas alkoi hakata satavuotista metsää läheltä Tunkuan kylää ja jokea. Se herätti paikalliset asukkaat sekä moskovalaiset ja petroskoilaiset aktivistit taistelemaan metsän puolesta. Kamppailu voitettiin ja yhteistyössä hakkuuoikeuksien haltijan kanssa lähimetsät on nyt suojeltu.

Virallisten papereiden mukaan Tunkualla on ruokatarvakauppa. Se on auki joka päivä, mutta vain tunnin kerrallaan. Kaupanpitäjä asuu Belomorskin ja Tunkuan välillä Sosnovetsin kylässä, ja tavaroitten tuominen Tunkuan kauppaan riippuu emännän hyvästä mielestä tai keliolosuhteista.

Kesällä ruoka-auto tulee kerran kuu-kaudessa, talvella vielä harvemmin. Paikalliset asukkaat eivät ole nähneet kaupassa tuoretta leipää moneen vuoteen. Sen sijaan heidän on käytävä kaupoissa Uudessa Maasjärven tai Belomorskissa asti, jonne meno-paluumatka maksaa vähän yli 10 euroa.

Kun keskimääräinen eläke on noin 150 euroa ja leipä maksaa noin euron, voi kysyä, montako kertaa eläkeläismummo raskii käydä Belomorskissa leivän ostossa? Posti tulee Belomorskista kolme kertaa viikossa. Joka kuukauden toinen päivä on eläkepäivä, posti tuo eläkerahat.

Tunkuan keskikylässä seisoo vanha, mutta edelleen – tai jälleen – toimiva kappeli. Neuvostoaikana siinä toimi pieni sairaala, jonka tarpeita varten tsasounan sisä- ja ulkopuolta muutettiin. Rakennukseen laitettiin isot ikkunat, mikä ei ole perinteistä pohjoiskansojen tsasounissa.

Nyt kappeli, joka on suosittu sekä paikallisten ja lähikylien asukkaiden että turistien keskuudessa, kaipaa remonttia. Tunkuan aktiivijoukko on käynnistänyt uuden hankkeen ja ryhtynyt keräämään rahoitusta vanhan tsasounan korjaamiseen. Toivottavasti se onnistuu.

ALINA TŠUBUROVA

SEIJA JALAGIN

Paikkakunnan historiasta ja nyky-päivästä kirjoittavat Jelagininien sukuun kuuluvat Alina Tšuburova ja Seija Jalagin, jotka esitelmöivät Tie Viena -symposiumissa Kuusamossa elokuussa 2012. Kuvat: Alina Tšuburova, Seija Jalagin ja Seppo Selkälä.

Pietarilainen tutkija Olga Konkova johtaa Inkerin Liiton kulttuuritoimintaa

Tulisielu puhalttaa henkeä uinuvaan perinteeseen

••• Pietarin Stockmannilta on vain lyhyt kävely matka Puškinskaja-katua pitkin sisäpihalle, josta löytyy ovi Inkerin Liiton toimistoon. Oven takaa löytyy Olga Konkova ja joukko muita ahkeria naisia.

Joka lauantaipäivä Inkerin Liiton tiiloissa kokoontuu 20–30 naista kansanpukukerhoon. Olga kertoo, että yksi miehenkin on ollut mukana 12 vuodon aikana.

Kulttuurijohtaja Olga Konkova esittelee suomalaisvieraan kerholaisille venäjäksi. Naiset puolestaan esittelevät taidokkaita kirjontatöitään, jotka liitetään aikanaan valmistuvaan inkeriläiseen pukuun. Yhdellä on jo valmis ”pienoismalli” eli nukke, jolla on kansanpuku yllään. Se näyttää vähän samanlaiselta kuin tuttu Tuuterin puku, joka on suomalaisten inkeriläisiltä omima puku.

Ksenia Kanevskaja kuuluu nuorimpiin kerholaisiin. Hän antaa valokuvata upean päähineensä. Se on osa hänen kotiseutunsa perinnekukua, jota hän on valmistamassa itselleen. Kanevskajan suku on Lugajoelta eli Laukaanjoelta, joka tuli hiljattain Suomessa tunnetuksi veteen vuotaneista myrkyistään.

- Ksenia on erittäin taitava. Hän on myös hyväääninen laulaja, Olga kehuu.

Käsityökerholaiset jatkavat töitään. Me vetäydymme Olgan kanssa keittiön pöydän ääreen puhumaan mittavasta kulttuurityöstä, jota hän on tehnyt ja edelleen tekee suurella innolla ja palolla. Olga on kansatieteilijä ja kulttuuritutkija, jolta riittää aikaa monipuoliseen toimintaan inkeriläisen kulttuurin parissa.

Konkova on tutkinut inkeriläistä pukua ja käsityöperinnettä ja koonnut runsaasti aineistoa ja malleja inkeriläisten ja vatjalaisten alueilta. Lisäksi hän julkaisee perinnekirjallisuutta, johtaa musiik-

Olga Konkova on juuriltaan sekä inkerinsuomalainen että inkeroinen. Hän on julkaissut useita kirjoja oman uhanalaisen kansansa perinteestä. Hän on perustanut myös Korpi-yhtyeen, jonka julkaisema cd-levy on nimeltään Päivä Joenperäs.

Ksenia Kanevskajan suku on Lugajoelta eli Laukaanjoelta. Hän valmistaa kerhossa oman kotiseutunsa perinnekukua.

kiryhmiä sekä puhuu, alustaa ja luennoi - aiheena on ollut myös jouluperinne.

- Korpi-yhtye ei pelkästään laula ja soita. Se kertoo kuulijoille historiaista ja kulttuurista. Korpi opettaa yleisöään tanssimaan tanhuja ja siihen on saatu paljon nuoria mukaan. Korpi-yhtyeen keski-ikä on 23 vuotta.

Vuonna 2002 perustetun Korven jäsenet ovat kaikki juuriltaan vatjalaisia, inkerikkoja ja inkerinsuomalaisia. Myös heidän esiintymisasunsa on tehty alkuperäisten kansanpukujen mukaan.

Lähtiessäni saan mukaan yhtyeen cd:n nimeltään Päivä Joenperäs. Siinä on suomalaisillekin erittäin tuttuja lauluja kuten ”Kaurapellon pientareella”. Viidentoista laulun lisäksi vanhan ajan äänimaisemaa luovat lehmien ammunta, paimenten huudot, kyläläisten puheet ja kaskut eri kielillä.

Lisäksi Olgan ohjauksessa on toinen yhtye, Talomerkit ja kuoro. Osa harjoittelee tosissaan, osan tarkoitus on enemmänkin tarjota mukavaa yhdessäoloa.

Olga Konkova on juuriltaan sekä inkerinsuomalainen että inkeroinen. Hän muistelee lämmöllä rakkaita mummojaan, jotka osasivat laulaa ihanasti ja kertoa mielenkiintoisia muisteluita. Tästä sai alkunsa Konkovan kiinnostus oman kansan kulttuuriin.

Olgan inkeroisumummo opetti tytölle inkeroislauluja. Mummon mielestä oli tärkeää, että perinne siirtyy. Mummo suorastaan vaati Olгаа opettelemaan lauluja. Mummo opasti myös aitoa laulutekniikkaa, jossa pitää kiristää kurkkua ja suunnata ääni ylös. Äänen piti olla hyvin voimakas.

- Uusimman tutkimuksen mukaan inkeroiset ovat alkuperäiskansa Inkerin alueella. Emme ole suomalais-ugrilaisia geeniperimältämme, vaikka kielemme ja kulttuuriperinteemme onkin, Olga selvittää.

- Inkeroiset ovat hyvin vaaleita, vaik-

ka minä olenkin näin musta, hän nauraa.

Hän kertoo olevansa myös etäistä sukua tunnetulle petroskoilaiselle tutkijalle, Unelma Konkalle. Unelma Konkkan kiinnostus tutkijana kohdistui karjalaisiin satuihin ja itkuvirsiin.

- Minun sukunimeni muuttui maailmansodan aikaan Konkoviksi. Nimi tarkoittaa ehkä pientä hevosta.

Olgan oma lapsenlapsi asuu Suomessa. Tytär Leontina Saksa opiskelee Etelä-Karjalan ammattiopistossa Lappeenrannassa vaatetusala. Hänen Oksa-ryhmänsä upeita tekstiilejä nähtiin Helsingissä järjestetyssä Sukukansapäivän tilaisuudessa 20. lokakuuta Kulttuurien museossa.

Vaikka Leontinan ryhmineen suunnittelema mallisto on modernia designia, senkin suunnitteluun tarvittua perinnetietoa ja opastusta on antanut Olga Konkova. Myös Olga oli Finno-ugric De-

sign Dayn aikaan Suomessa, mutta hän oli Lappeenrannassa hoitamassa armasta lapsenlastaan.

Suomenlahden etelärannikolla asuneiden inkerikkojen ja vatjalaisten oletetaan olevan lähtöisin Karjalan kannakselta ja Laatokan kaakkoisrannalta. Heitä on sanottu ensimmäisen ja toisen vuosituhannen vaihteessa alueelle muuttaneiksi ”alkukarjalaisiksi”.

Ensimmäinen kirjallinen maininta inkerikoista (venäläisittäin *izora*) on venäläisissä aikakirjoissa vuodelta 1228. Ensimmäiset maininnat vatjalaisista löytyvät vuodelta 1064.

Pukukerhossa valmistetaan muiden muassa tätä pukua.

Nykyisin inkerikkoja asuu Suomenlahden etelärannikolla Leningradin alueella pääasiassa Kingiseppin ja jonkin verran myös Lomonosovin piirissä pieninä vähemmistöinä entisissä kylissään. Venäjän virallisen tilaston mukaan vuonna 2010 vatjaa osasi puhua 10, inkerokieltä 123 ja vepsää 3 600 henkilöä.

Kalevalainen runonlaulanta säilyi pitkään inkerikkojen parissa. Kirkkaimpana tähtenä loistaa Lempaalassa, Pohjois-Inkerissä syntynyt Larin Paraske. Mutta myös Länsi-Inkerin inkerikoilta on saatu talteen huomattava määrä kalevalamittaista runoutta.

Inkerin historialle ja kulttuurille omistettu kahdeksanpäiväinen opintoseminaari pidettiin vuosina 1999–2001 Inkerinmaalla – tietenkin Olga Konkovan aloitteesta. Vuonna 2010 Olga Konkovalta ilmestyi venäjänkielinen kirja Länsi-Inkerin inkeroisten ja inkerinsuomalaisten ornamenteista.

Konkova on erittäin kiinnostunut liinojen, käsipaikkojen ja hurstien eli esiliinojen punakuviointista. Linnuissa, ristikoissa ja kukkakuvioiden on paljon samaa symboliikkaa kuin karjalaisissa tekstiileissä. Kuviointit ovat suomalais-ugrialaisten yhteistä perintöä.

- Molemmilla on esimerkiksi lintu- tai kukkokuviota. Taustalla on tietenkin mytologia, jonka mukaan ihminen syntyi linnun munasta.

Kirjassaan Konkova kertoo, mistä koristekuvioiden motiivit ovat peräisin, sekä siitä, kuinka laajasti niitä käytettiin inkeroisten ja inkerinsuomalaisten arjessa menneinä aikoina.

Kuvissa on myös hääleipiä, jotka on koristeltu pyöreän kuvion.

- Ympyrät tarkoittavat aurinkoa tai raha. Niitä leipoivat vain aikuiset naiset, eivät nuoret tytöt. Leipojilla piti olla paljon lapsia. Leipien ajateltiin tuottavan lapsionnea myös hääparille.

Vain venäjäksi julkaistu kirja esittelee myös kansan arkkitehtuuria.

Itse asiassa kirjoja on ilmestynyt viime vuosina useita, esimerkiksi viime vuonna Olga Konkovan ja ompelijamestari Natalja Romanovan kirjoittama Vatjan perinteinen nukke. Myös se on venäjänkielinen.

Jos uhanalaisen kielen tai kansan säilyminen on Olga Konkovan kaltaisten ihmisten ahkeruudesta kiinni, niin tiedot kulttuurien kuolemasta ovat huomattavan ennenaikaisia.

AILA-LIISA LAURILA

Tekstiilit innostavat Leontina Saksaa

Leontina Saksa, Olga Konkovan tytär, opiskelee kolmatta ja viimeistä vuottaan Etelä-Karjalan ammattipistossa Lappeenrannassa. Hän on asunut Suomessa kaikkiaan noin viisi vuotta. Sitä ennen hän ehti opiskella Pietarissa etnopsykologiksi.

Leontina Saksa tuntuu perineen paljon äidiltään. Ulkonäkö on kovin erilainen, mutta intohimoinen kiinnostus kulttuuriin ja perinteeseen on yhteistä. Hänen mielestään Inkerinmaan perinne on erittäin rikas. Sieltä hän saa paljon ideoita omaan tekstiilien suunnittelutyöhönsä, mutta hän ei kopioi vanhaa, vaan luo mieluiten uutta.

Leontina on myös selvittänyt Suomeen muuttaneiden inkerinsuomalaisten kotoutumista Suomeen. Hän on haastatellut heitä kysellen, mitä he odottivat uudelta kotimaaltaan ja mitä ovat muuton jälkeen kokeneet.

- Muuttajat odottivat Suomelta todella paljon, mutta myös ongelmia tuli muuton jälkeen paljon. Etenkin nuorten asioista päättävät heidän vanhempansa ja nuorten on vain yritettävä sopeutua vanhempiensa ratkaisuihin. Monet nuoret haluavat itselleen mieluiten puolison Ve-

näjältä, hän kertoo.

Leontina itse viihtyy Lappeenrannassa hyvin, koska seudulla asuu ja käy paljon venäläisiä. Siellä on helpompi saada töitä kuin muualla Suomessa. Hän itse ei ole kokenut mitään kovin kielteistä Suomessa asuessaan.

Leontina korostaa, että maahanmuuttajien on välttämätöntä oppia suomen kieli kunnolla. Muuten ei pärjää. Hänestä itsestään tuntui tosihienolta, kun hän pääsi opiskelemaan suomea ja vaatetusala.

Leontina Saksa haluaisi tulevaisuudessa työllistyä vaatetusallalla. Opintoihinsa liittyen hän on Oksa-ryhmänsä kanssa suunnitellut tekstiilejä, jotka olivat esillä Helsingissä pidetyssä Finno-Ugric Design Day -tapahtumassa Sukukansapäivänä. Kirkkaana räiskyvät värit herättivät huomiota ja suurta ihastusta.

- Maailma ennen aurinkoa oli synkeä ja musta. Kirkkaat värit tulivat sitten, kun maailma syntyi ja tuli syttyi. Inkerinmaan legenda on aivan samantyyppinen kuin Kalevalan taru, Leontina selittää.

AILA-LIISA LAURILA

Muotisuunnittelijat Inka Laiti (vas.), Noora Niinikoski, Polina Kubista ja Piret Puppert alustivat design-päivänä. Taustalla Leontina Saksan tekstiilityö.

Santtu Karhun "Hyvästit Karjala, Terveh Petroskoi!" laululyriikkakirja julkaistiin Sukukansapäivän yhteydessä. Illalla pidettiin konsertti, jossa Santtu Karhu esiintyi kitaristi Fed'a-sedän kanssa. Lavalle nousi myös Suomessa opiskeleva udmurtti Svetlana Rutškina.

"Jokaisen lajin menetyks on menetyks ihmiselle"

Leontina Saksa haluaisi tulevaisuudessa työllistyä vaatetusallalla. Opintoihinsa liittyen hän on Oksa-ryhmänsä kanssa suunnitellut tekstiilejä, jotka olivat esillä Helsingissä pidetyssä Finno-Ugric Design Day -tapahtumassa Sukukansapäivänä.

Pelkkään traditioon perustuva kieli ei ole elävä kieli. Näin sanoi kansanedustaja Anni Sinnemäki (vihr) Sukukansapäivänä Helsingissä pidetyssä Finno-Ugric Design Day -tilaisuudessa.

Sinnemäen mukaan kieli on elävä ja kehittyvä, kun sillä kirjoitetaan kirjoja, tekstiviestejä ja Facebook-päivityksiä. Hän puhui luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Hänen mielestään kielen vaaliminen on yhtä tärkeää kuin jokaisen kasvin tai eläinlajin säilyminen.

- Jokaisen lajin menetyks on menetyks ihmiselle, koska jokaisella lajilla on informaatiota ja salaisuuksia, joita emme vielä tunne. Jokaisella kielellä on enemmän informaatiota kuin pystymme käsittämään. Kieli sisältää tavan ymmärtää maailmaa ja tehdä asioita.

Hänen mielestään käsillä tekeminen auttaa myös kielen säilymiseen, koska se ei ole kylmän järkevää ja yksipuolisen älyllistä tekemistä.

Sinnemäki pohdiskeli syitä, miksi useiden suomalais-ugrialaisten kielten puhuminen on vähenemässä Venäjällä. Hän puhui keskusvallan valtapyrkimyksistä ja varojen puutteesta sekä halusta ohjaila varoja erilaisiin toimintoihin.

- Suomella on erityinen velvollisuus työskennellä muiden suomalais-ugrialaisten kansojen kanssa, jotta juuri nä-

mä kielet säilyisivät. Koska kyse oli design- eli muotoilupäivästä, puhuivat tilaisuudessa useat suunnittelijat ja muotoilijat. Marimekon suunnittelija Noora Niinikoski sanoi, että folklore on erittäin olennainen osa hänen työprosessiaan.

Niinikoski aloitti vuonna 2008 Marimekon palveluksessa. Hän kertoo käyneensä katselemaan innoituksen lähteitä Suomen Kansallismuseossa ja häntä kiehtovat niin virolainen kuin eteläamerikkalainen kansanperinne. Hän etsii ideoita myös kirjallisuudesta.

Noora Niinikoski aloitti kesällä 2010 Marimekon design managerina koordinoien ja ohjaten Marimekon vaatteiden, laukkujen ja asusteiden suunnittelua ja suunnittelijavalintoja.

Folkloressa häntä kiinnostavat eniten kukat ja ornamentit. Hänen suunnittelussaan kukatkin muuttuvat usein geometrisiksi sommitelmiksi.

- Aluksi tein paperinpalasista erilaisia sommitelmia, mutta en ollut tyytyväinen. Kun näin seinällä raanun, kiinnostuin sen ornamenteista ja löysin aiempaa helpomman tavan sommitteluun.

Omasta suunnittelutyöstään kertoivat myös virolainen Piret Pupart, udmurtti Polina Kubista ja Suomen saamelainen Inka Laiti. (A-L. L)

Pokoinnikkapöytä

”Kuldaine poigaine, älä minuu unohta...”

Vainajan pikaria täytetään. Keskellä pöytää on vainajan lautanen, jolla myös vodkapikari on.

••• Karjalan heimo kertoi noin vuosi sitten maahanpanijaisista, jotka pidettiin Kuujärvellä. Vuoden kuluttua pidettiin Ivan Ivanovin vuo-
tuismuistajaiset.

Perjantaiamun hämärässä vainajan äidin Ida Ivanovan koti on valaistu. Se sijaitsee aivan Pitkäjärven rannassa. Talon suuri koko tulee esille päädyn toisen kerroksen viidestä valaistusta sinipuitteisestä ikkunassa. Talvipaljaat lehtikuuset ympäröivät muuten harmaata taloa.

Tulen juuri sopivaan aikaan puoli yhdeltätoista. Heti kohta lähdetään kalmoille. Talutan Idaa käsipuolesta, mutta polun kapeikossa hän kulkee edelläni. Sitten ahtaudumme tiellä odottavaan autoon. Kilometrin päässä kalmoilla taas Ida kulkee ketterästi edelläni ylämäkeen kohti miehensä ja poikansa hautoja. Sataa lumiräntää.

Poikansa ristin taakse Ida laskeutuu polvilleen ja itkee: ”Kuldaine poigaine, älä minuu unohta, avvuta...” Ida siirtyy hautakummun viereen, polvillaan kasvot lumiselle haudalle painaen hän itkee ja silittelee käsillään hautakumpua.

Näin hän tervehtii poikaansa, jonka ajattelee olevan läsnä. Vainajien uskotaan muistajaispäivänä jo odottavan sukulaisiaan aamulla kalmiston aidan luona. Siksi haudoille pitää mennä aamupäivällä.

Ida asettelee haudalle keksejä, samoin vieressä olevalle miehensä haudalle. Veli asettaa haudalle tupakan, samoin isänsä haudalle ja syyttää sitten

oman savukkeensa. Hetken seisomme siinä hiljaa. Sitten Ida kohentelee poikansa ristin tekokukkia, tekee kädellään ristinmerkkejä ja pyytää vielä, ettei poika häntä unohtaisi.

Palaamme Idan kotiin muistomurginalle. Eteisessä kaikki pesevät kätesä ja kuivaavat pyyheliinaan. Avaraan pirttiin on katettu pitkä pöytä. Penkeille on tuotu pitkät räsymatot ja tuoleille virkatut suojukset.

Istumme pöytään. Ida tekee ristin koko pöytää katsoen. Idan pojista keskimäinen, Viktor istuu pöydän päässä ja kaataa laseihin vodkan tai viinin. Vainajalle on katettu keskelle pöytää oma lautanen – häntä varten ei siis ole istumapaikkaa eikä ruokailuvälineitä. Lautasella on kalaa, salaattia ja makkarasivu sekä vodkapikari, joka tyhjennetään viikon kuluttua ulos ikonisalvaimeen.

Idan sisarenpoika Jura Dubinin puhuu venäjäksi muutaman sanan vainajan

Idan vuoduiset

„a, avvuta..” Ida Ivanova itkee haudalla

Ida Ivanovan järjestämällä muistoaterialla tarjotaan erilaisia majoneesipohjaisia salaatteja, paistettuja kaloja, lihaperunoita, leivän lisäksi leipiä, jotka on päällystetty sulatejuustolla ja mustalla mädillä. Jälkiruuaksi nautitaan teetä ja leivoksia sekä suklaakonvehteja.

muistoksi. Sitten juomme muistomaljan. – Ruokailun aikana Jura paheksuu, miksi ihmiset eivät käy kirkossa. Hän kertoo käyvänsä Aunuksessa kirkossa ja mukana ovat 10-vuotiaat pojat, toinen oma, toinen orvoksi jäänyt sukulainen.

Muistoaterialla tarjotaan erilaisia majoneesipohjaisia salaatteja, paistettuja kaloja, lihaperunoita, leivän lisäksi leipiä, jotka on päällystetty sulatejuustolla ja mustalla mädillä. Jälkiruuaksi nautitaan teetä ja leivoksia sekä suklaakonvehteja.

Idan sisarenpoika Jura Dubinin puhuu hyvin karjalaa. Hän kertoo, kuinka hyvä ja lapsia rakastava serkku Ivan Ivanov oli. Jura on serkkuaan nuorempi, joten kalastustaidot ja monet muut asiat oli vanhempi serkku hänelle opettanut.

Sitten Jura huokaa, että ozaa (onnea) ei serkulla elämässä ollut. Idaa itkettää, mutta Jura sanoo, ettei ikuisesti saa itkeä. Ida ottaa takaansa ikonin alta poi-

kansa kuvan, suutelee sitä ja pyyhkii kyynleensä, kaataa kupista teetä lautalle, panee palan konvehtia suuhunsa ja alkaa juoda hiljaa.

Uudenvuoden aikaan poikkean taas Idan luona. Kysyn, onko vainaja nyt siirtynyt toisten vainajien joukkoon. Ida toteaa, että niin pitäisi olla, mutta hän on vähän peloissaan, koska he miehen kanssa olivat nuoruuden ajattelemattomuudessaan komsomoleja eivätkä vieneet poikaa kastettavaksi – ristiä kaulassa ei ollut.

Vainajalla oli kuitenkin arkussa rinnallaan ikoni, joka otettiin pois ennen kannen päälle panemista. Lisäksi haudalle asetettiin risti ja umpeen luodun haudan kummulle hiekkaan painettiin lapion varrella risti.

Ida kertoo, että joku noitui hänen poikansa elämän onnen.

Poika oli jo tullut armeijasta. Keväällä Ida tyhjensi tyynyistä höyhenet ulos tuu-

lettumaan päiänpaisteeseen. Hän pesi ja kuivatti päälliset ja pyysi poikaansa pitämään niitä, kun hän itse täytti ne uudelleen höyhenillä.

Joku oli pannut höyhenkasaan kahdesta nahanpalasta yhteen ommellut esineen, se oli kuin kukkaro, mutta täysin kiinni ommeltu. Poika piti sitä kädessään. Ida ymmärsi, että se oli taika. Hän kävi tietäjältä kysymässä, mitä tehdä. Tämä neuvoi peittämään esineen pohjoispuolelle metsään kiven alle. Niin Ida teki, mutta niin jäi poika yksineläjäksi.

Ida on uudenvuoden aikaan paljon pirteämpi ja terveempi kuin vuosiin. Hän on virkannut räsyistä upeat selkänöjan koristeet sohvaan, virkkaukset on koristettu ommellen päälle tilkuista suuret kukat.

– En osaa olla yhtään ilman työtä, toteisi ahkera emäntä.

MARJUKKA PATRAKKA

Teksti ja kuvat

Talot täyttyivät suojaa tarvitsevista

Vienan pakolaisaalosta Kuusamoon
kulunut 90 vuotta

Vienan Karjalan itsenäistymismie-
listen sissijoukkojen rippeet ja siviilit,
yhteensä noin 11 000 ihmistä, pakeni
helmikuussa 1922 Suomen puolelle pää-
asiassa Suomussalmen ja Kuusamon koh-
dalta. Kuusamoon tuli yli 4 000 ja yksin-
omaan Kuusamon Lämsänkylään noin 2
000 pakolaista.

Ensimmäisenä tuli siviilien joukko ja
heidän perässään sissiarmeija. Lämsän-
kylässä siviilit sijoitettiin Multiperän ta-
loihin, Niskalaan, Kortesalmelle, Hyrk-
kääseen ja Jämpsään. Pohjoisempaa
reittiä pakolaisia tuli Paanajärven kaut-

*Kortesalmen Harjussa asuneen Tahveen per-
heen mummo (oik.), naapurin mummo Anna
Riitta Kortesalmi ja Tauno Kortesalmi. (Tauno
Kortesalmen kuvakokoelma)*

*Opettaja Pöntisen kiertokoulun oppilaita
Multiperän Maikussa Kustulan tuvassa vuon-
na 1928. Kuvan oikeassa reunassa Liehun sis-
ruksia ja muitakin vienalaisia lapsia. (Helena
Palosaaren kuvakokoelma)*

ta lähinnä Kuusamon Määttälänvaaralle.

Pakolaisten asioita järjestelemään perustettu toimikunta etsi Janne Rajamaan johdolla pakolaisille majapaikkoja, uusia koteja ja myöhemmin työpaikkoja. Lämsänkylään perustettiin pakolaiskoulu ja lääkintä- ja karanteeniasema, jossa kaikki tulijat tarkastettiin. Vienalaisille olivat suureksi avuksi jo aiemmin Kuusamoon tulleet kauppiasperheet.

Helmikuun 1922 talvi oli ankara pakastalvi. Pakolaisten yhtäkkinen saapuminen synnytti monenlaista hämminkiä

kaikissa Lämsänkylän taloissa. Kun alkujärjestyksestä oli selvitty, elämä alkoi löytää uomiaan.

Kortosalmen Harjusta, Riika ja Taneli Palosaaren suuresta pirtistä sai suojan useampikin perhe. Kiimasvaarasta lähteneen Tahveen perhe ja myös Kpälistä tullut Ville eli Hilippä Kosken eli Seppä Villen perhe asettui Harjuun.

Huoti Koski, jonka 1990-luvun alussa tapasin, muisteli lämmöllä Harjun Riikaemäntää, hänen vieraanvaraisuuttaan ja kaikenlaista pakolaisten auttamista. Kortosalmen Välitalossa asuivat Feodosia ja

Vaseli Poutiainen Mari-tyttärensä kansa ja Alatalossa Oulangasta tullut Vaseli Onttonen.

Välitalon miehistä Jalmari Kortesalmi oli mukana järjestelemässä pakolaisten huoltoa. Kylän taloihin oli annettu määräys lämmittää pirttien uunit kuumiksi, jotta pakkasesta tulleet ihmiset saivat lämpimän suojan. Suojaa tarvittiin myös pahoin kylmettyneelle karjalle.

Multiperän Lyhvestäniemestä saivat ensimmäisen majapaikkansa Janne ja Helka Liehun ja Otto ja Anna Potapoffin perheet. Liehun, Potapoffin ja muiden perheiden lisäksi Multiperän Heinolan taloon asettuivat Olga ja Jussi Mikkosen ja Tikkasen perheet.

Kiertokoulua pidettiin Multiperän Maikussa Kustulan tuvassa, jonka seinät oli tapetoitu vanhoilla sanomalehdillä. Pakolaisperheiden lapset kylän muiden lasten tavoin pääsivät tasavertaisina osallistumaan katekeetta P. J. Pöntisen kiertokoulun opetukseen.

Kesäkuun 1922 alussa vienalaisia kouluikäisiä lapsia oli Kuusamossa yli 300. Lämsänkylän kansakoulussa varsinaisen koulun lapset aloittivat jo syksyllä 1922. Opettajaksi saatiin lämsänkyläläinen käsityöneuvoja Jenni Niskala ja opetustilaksi koulun käsityöluokka.

Nyt jo 91-vuotias Sylvi-sisareni yhäkin muistelee noilta ajoilta mieleen nousevia asioita ja lapsuutensa leikkikavereita. Hän muistaa myös Piston papin eli kirkkoherra Semenon (Simo) Musovskin, kun pappi kiertäessään tapaamassa seurakuntalaisiaan yöpyi usein Maikussa, Sylvin kotona. Vienalaisilta lapsuutensa ystäviltä Sylvi oppi leikkejä ja lauluja, joista muistissa erityisesti on säilynyt laulu ”Vienan rannall’ koivun alla, kuulin laulun kaunihiin...”

Kortosalmen Harjussa, minun perheeni nykyisessä kesäkodissa, muistoina noilta ajoilta on vienalainen arkku, joka on kulkenut omat polkunsaa ja kokenut useampiakin lähtemisiä, tulemisiä ja perille pääsemisiä. Myös pieni, ruskealla värillä värjätty puulusikka eli kuiri on oman merkillisen kiertolaiselämänsä jälkeen saanut paikkansa kesäkotimme museohyllystä.

HELENA PALOSAARI
Kuusamo-Viena-seuran
hallituksen jäsen

Revon häntä taivaan

*Revon häntä, taivaan tuli
kaarsi taivaan kannen alla,
valoksi Vienan kansan,
iloksi vieraan kävijän.*

*Valo yössä, urut taivaan,
valoksi kulkijan polulle,
tieksi eksyneen elämän.*

äntä an tuli

*Avasi mielen, avasi kielen
yhytti ystävät yhteen.*

*Matkalla Vienan Karjalaan,
sydänmaille Jyskyjärven.*

Mia

Laukkukauppiaiden

••• Vienalaisten laukkurisukujen kaupankäynti oli vilkasta myös toiseen suuntaan: he veivät tavaraa Suomesta Venäjälle.

Historiasta tiedetään, että karjalaiset kävivät kauppaa Pohjois-Suomessa jo 1200–1300-luvuilla ja sen jälkeen läpi vuosisatojen. Vienalaisten laukkurien harjoittaman kulkukaupan kukoistuskauti oli 1700–1800-luvuilla, jolloin heidän kauppaverkostonsa kattoi koko Suomen.

Maaseudulla kiertävä laukkukauppa oli Ruotsin vallan aikaisessa Suomessa ja Venäjän alaisessa suuriruhtinaskunnassa käytännössä koko historiansa ajan lainsäädännöllä kielletty. Viranomaisten valvonnan ja rankaisutoimien ankaruus vaihteli eri aikoina, mutta kuka tahansa laukunkantaja saattoi joutua nimismiehen pidättämäksi ja menettää laukkunsa ja tavaravarastonsa takavarikossa.

Vähemmän tunnettua on laukkurisukujen kaupankäynti toiseen suuntaan. He harjoittivat laajamittaista tavaravienttiä myös Suomesta Venäjälle. Monesti kauppatavarat oli ensin tuotu Suomeen Ruotsista tai muista maista. Tämäkin kaupankäynti oli pääosin laitonta venäläisten viranomaisten silmissä.

Vienalaisten harjoittamaa salakuljetusta on käsitelty muun muassa Joensuu yliopiston seminaarijulkaisussa ”Kainuussa ja Vienassa” vuodelta 1997. Salakuljetusta ja salakauppaa käsittelee petroskoilainen Dmitri Bazegski, jonka kirjoittamaan artikkeliin alla olevat tiedot pääosin perustuvat.

Tavarantuonti 1800-luvun suuriruhtinaskunnasta Venäjälle oli tullimääräyksin ankarasti rajoitettu. Tullimaksut oli määrätty muun muassa teelle, sokerille, kahville, rommille, astioille ja tekstiilituotteille.

Aikaisemmin kukoistanutta turkisten tuontia pyrittiin rajoittamaan tiukoilla vuosikiintiöillä. Raja oli kuitenkin olemassa enemmän teoriassa kuin käytännössä. Tulliasemia oli vain Vienanmeren ja Laatokan rantamilla. Vienalaisten vuo-

sisataisilla vesireiteillä ja salopoluilla ei tullimiehiä juuri vastaan kävellyt.

Turkikset olivat karjalaisten mieluisin ostoartikkeli Suomesta vielä 1800-luvulakin. Ne kuljetettiin rajan yli ja myytiin Karjalassa markkinoilla Venäjältä saapuneille ostajille. Turkisten hankintamahdollisuuksien hiipuessa Suomessa niitä tuotiin ulkomailta ja välitettiin Karjalaan.

Viranomaisten kysellessä markkina-paikalla turkisten alkuperää oli helppo väittää niitä kotiseudulla pyydetyiksi. Tarvittaessa saatiin sopivin kannustimin oman kylän viranomaisen todistamaan turkisten alkuperä karjalaiseksi.

Venäjän ulkomaankaupan departementti sai vuonna 1834 tietoonsa, että Suomeen oli tuotu suuria määriä turkkisia, eritoten saukonnahkoja, Tanskasta. Ne salakuljetettiin myytäväksi Arkan-gelin kuvernementtiin Sungun markkinoille. Sungun kuuluisa markkinapaikka sijaitsi Äänisniemessä Petroskoin pohjoispuolella.

Uhtualaiset talonpojat Nikifor Pantelev, Osip Gavrilov ja Ivan Tichonov yrittivät vuonna 1861 myydä punaketun, hopeaketun, oravan, karpän ja karhun nahkoja Sungun markkinoilla väittäen niitä omaksi saaliikseen. Tulli sai selville, että ne oli ostettu Oulun markkinoilla.

Käry kävi siitä huolimatta, että myyjillä oli Uhtuan kyläkirjuri Ivan Martynovin todistus ja turkisnipuissa Pistojärven volostihallinnon leimat, että turkikset olivat omaa saalista.

Joskus turkisten maahantuojia jäi kiinni salakuljetuksesta jo Ruotsin ja Suomen rajalla. Näin kävi isoisäni isoisälle Nikita Jelisarov Andronoville ja isoisäni sedälle Feodor Nikitin Andronoville, jotka Finlands Allmänna Tidning -lehden huhtikuun 1845 numerossa Tornion pormestari Julius Castrén määräsi kuul-tavaksi Tornion Raastuvanoikeudessa lu-

Kangaskauppaa käytiin Posiolla vielä 1920-luvulla, vaikka laukkukaupan kulta-ajat olivat jo kaukana takana-päin.

vattomien kauppatavaroiden hallussapidosta.

Joskus takavarikossa menetetyt nahat päätyivät salakuljettajille takaisin. Vuoden 1894 lehtiutusen mukaan kauppias Andronov Kalajoelta oli ostanut Torniossa huutokaupasta 780 ketunnahkaa. Ketut oli takavarikoitu kauppuhuone Mininin asiamieheltä.

Ketunnahat olivat joutuneet markkinoilla kollegiregistraattorin takavarikoimiksi, koska Mininin on yrittänyt kuljettaa niitä tullitta Venäjälle yli vuosittain sallitun 3 000 nahan kiintiön. Andronov välitti ostamansa ketut takaisin Mininille, joka epäilemättä toimitti ne omia teitään Venäjän markkinoille.

salaiset liiketoimet

Paitsi turkiksi laukkukauppiat välittivät Sungun markkinoiden kautta Venäjälle muitakin tuotteita. Suomalaiset kotitekoiset hameet olivat kysytyjä Venäjällä 1800-luvun alussa. Keväällä 1838 Vienan Kemin rajapaikan vartijat pysäyttivät Vuokkiniemen starostan talonpojat Anisim Nikiforovin ja Saveli Malikinin.

He kuljettivat veneessään kuutta tavarakollia, joista löydettiin 76 puuvillahametta ja 130 villahametta. Hameet oli tarkoitus myydä Marketan päivän markkinoilla, joilla venäläiset myivät myös kahvia, teetä, ruotsalaisia kankaita, tanskalaisia hameita, rommia, viinejä ja norjalaisia veitsiä.

Vuonna 1858 rajavartijat ottivat kiinni Sorokan volostin talonpoikia, jotka salakuljettivat 120 hametta. Kuulusteluissa kävi ilmi, että talonpojat olivat enonsuolaisen suurkauppiaan Mihei Dmitrijevitch Mitrofanovin asialla.

1800-luvun loppupuolella kangasvalikoimat monipuolistuivat. Vuonna 1863 takavarikoitiin uhtualaiselta Jemeljan

Hameita, rommia,
veitsiä, teetä, kahvia,
tupakkaa, kettuja,
oravia, saukkoja,
kärppiä, karhuja
meni Suomesta
Venäjän markkinoille

Fodorovilta ja tshiksajärveläiseltä Timofei Gragritovilta monipuolinen kangasvalikoima; 100 arsinaa (= 0,71 m) kirjavaa kotikutoista, 31,5 arsinaa kartuunia, 22 arsinaa kloottia, 17 arsinaa nankiinia, 16,5 arsinaa palttinaa ja 8 arsinaa silkkiä.

Laukkukauppa alkoi hiipua Suomen puolella 1800-luvun lopulla, kun kaupankäyntiä vapautettiin ja venäläisillekin tuli tilaisuus asettua pysyviksi kauppiaksi suuriruhtinaskunnan alueelle. Samaan aikaan vienti Venäjälle tuli entistä tiukemmin säädellyksi.

Vuoden 1897 uudessa tullitariffissa oli mainittu jo 38 artikkelia, joista kannettiin tulliveroa. Tämä loi uuden sysäyksen salakuljetukselle Vienan kautta. 1900-luvun alussa laukkukauppiat myivät Kemissä, Sumassa, Sorokassa ja Kieretissä edullista suomalaista tupakkaa, tulitikkuja, kankaita, vaatteita, paperia, kahvia ja sokeria.

Salakuljetuskaupan viimeinen kukoistuskautta oli ensimmäisen maailmansodan aikana. Muurmannin radan rakentaminen sotavuosina kokosi tuhansia työmiehiä ratatyömaille. Tämä loi markkinat myös laukkukauppioiden salakaulalle.

Kesäkuussa 1916 vangittiin lusmanvaaralainen talonpoika Dmitri Ivan Zaiakov kantelun seurauksena. Kotitarkastuksessa häneltä löydettiin kankaita, miesten ja naisten vaatteita ja suomalaisia lankoja yhteensä 352 ruplan ja 10 kopeekan arvosta. Syksyllä 1916 poliisit takavarikoivat uhtualaisilta talonpojilta Ivan Afanasjeviltä ja Rodion Andronovilta 239 tupakkapakkaa, 179 savukeaskia, 2 tulitikkuatikkaa ja 10 askia suomalaisia sikaareja.

Laukkukauppa koskevassa tutkimuksessa ja kirjallisuudessa on keskitytty pääasiassa Vienan karjalaisten kauppioiden toimintaan Suomessa. Myös vientitoiminta Venäjälle ja siellä tapahtunut laajamittainen liiketoiminta ansaitsisi oman tutkimuksensa. Kauppa oli laittomuudestaan ja viranomaisten haitanteosta huolimatta erityisesti Vienan karjalaisten keskeinen elämisen edellytys rajan sulkeutumiseen saakka.

PEKKA VAARA

Lähteitä:

Kainuussa ja Vienassa: näkökulmia naapurusten elämään, Studia Carelia humanistica 10, Joensuun yliopisto 1997
Uhtuan Andronoffit, Pekka Vaara, 2010
<http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanoma-lehti>.

Kotoinen kuva kyynelkärpästä

laisilta

Eskilstunassa tapasimme Maria Kaartisen, joka on kotoisin Aunuksen Tatšalasta ja miehensä Petterin (Uukuniemeltä). Heimoveljet Boitsenko ja A. Toivla olivat inkeriläisiä. Norrköpingissä tapasimme vahtimestari Aarne Wikströmin, joka oli kääntynyt ortodoksisuuteen Pietarsaareissa.

Skövdessä olimme kyläläiseni Aleksander Jeremejeffin perheen ystävällisessä hoidossa. Munjärveläinen Paavo Gerasimoff tuli tapaamaan meitä ruokatauon aikana omalla autollaan. Hän rakentaa taloa ja olisi halunnut sinne mei-

täkin. Ohjelma ei sallinut.

Boråsissa koimme suurimmat karjalaisyllätyksemme. Carolin seurakunnan edessä meitä odotti juhlava vastaanottajoukko etunenässä tunkualainen Oskari Kivinen. Carolin seurakunnan pieni viihtyisä kirkko täyttyi hartaasta raivaasta

Yritin panna nimiä muistiin. Varpa (Rukajärvi), Davidov (Prääzä-Pyhäjärvi), Kiriloff (Vieljärvi), Tervo (Vuonninen), Remu (Vuokkiniemi), Vaitinen (Mäntyselkä-Hokanmäki), Otkala (Rukajärvi), Jehkimäinen (Kiestinki), Simonen (Mäntyselkä-Koikari), Jeulonen (Porajärvi), Hokkanen (Mäntyselkä-Hokanmäki), Hokkanen (Suojärvi), Mensakoff (Suojärvi).

- Ethän sie poikani vie meitä Venäjälle, kysyi 80-vuotias emäntä Remsu. Vaikutin, että ei pie varata.

Boråsissa jumalanpalveluksen jälkeen pidetty kokous oli sekin mieliinpainuva tilaisuus. Minulla oli kunnia luovuttaa Juho Kiriloffille Päämajan muistoristi ja vastaava kunniakirja. Monen jäyhän karjalaisoturin, heimo- tai viimeisiin puolustusotiin osallistuneen silmäkuoppaan kohosi väkisinkin kyynelkarpalo. Lauloimme yhdessä ”Jo Karjalan kunnalla”.

Karjomaa toi kirkkomme terveiset ja selosti matkamme tarkoitusta. Paikalliseen tulevaan ortodoksisen seurakunnan toimikuntaan valittiin kuusi henkeä: Oskari Kivinen, Vera Hokkanen, Pekka Simonen, Jekki Vaitinen, Jussi Davidov ja Ville Varpa. Toimikunnan tehtäväksi jäi ylläpitää yhteyttä tulevaan heimopapiin, pastori Martin Juhkamiin.

Päätettiin antaa toimikunnan huoleksi suuren yleisen karjalaisen heimojuhlan järjestäminen ensi vuonna 24.-25.5. 1958. Toimikunta toivoi saavansa apua Suomesta sekä heimokunnalta että kirkkokunnalta. Kävi ilmi, että heimolaisillamme on Boråsissa Kalevan kansaniniminen seura, joka on järjestänyt Kalevalan ja äitienpäiväjuhlia. Seuran tarmokas Sanni Jyrinoja on muuttanut Örebrohun, mutta uskon, että Pekka Simonen ja muut täyttävät aukkonsa karjalaisrintamassa. Vierailimme monissa perheissä.

Göteborgissa, oikeammin Mölndalissa, meidät vastaanotti vanha karjalaisveteraani Pekka Pitkäniemi. Rinnassa hänellä oli Karjalan karhuvaakuna ja paidan alla ortodoksinen risti. ”Näitä en ota pois enkä luovuta”, olivat Pekan sanat.

Lauantaijumalanpalvelukseemme, jonka kirkko-osoitekin oli epäselvä, tuli vähän väkeä. Sunnuntaina oli vähän enemmän. Hetkessä syntyi suomenkielinen kirkkokuoro: Maija Rahikainen, Marina Pitkäniemi, Raija Huotarinen ja eestiläinen rovasti Nikolai Raag sekä neiti Linda.

Göteborgissäkin pidettiin karjalaiskokous, jossa päätettiin tulevan seurakunnan aluksi perustaa toimikunta, johon valittiin: Leo Huotarinen, Pekka Pitkäniemi, Maikki Andriainen, Raija Huotarinen, Marina Pitkäniemi ja Trofim Jehtonen. Muista tapaamistamme karjalaisista jäivät vielä mieleen nimet, Viljakainen, Jerojeff (Mäntyselkä-Hokanmäki), Montonen (Munjärvi-Martniemi). Porajärven JEUHTOSILLA on oma komea talo, pojalla eestiläinen miniä, samoin Leo Huotarilla on talo kuin linna.

Minun kohdallani matka loppuikin Göteborgiin. Panin merkille, että myös urheilun alalla karjalaiset yrittävät. M.S.K. eli Mölndalin Suomiseurojen jalkapalloseura voitti sisäisen mestaruuden vuonna 1956. Heimolaisemme Olavi Rahikainen pelasi oikeana tukimiehenä ja Pentti Pitkäniemi oikeana välihyökkääjänä.

Vieläkö nuorempi polvi jaksaa seurata isäin uskoa ja puhuvatko nuoremmat suomea?

Tapasimme lapsia, jotka puhuivat hyvää suomea, mutta myös sellaisia, jotka osasivat vain ruotsia. Tässä ilmenee pihan ja koulun vaikutus. Eräs karjalainen äiti pyysi ortodoksisista kristikouluopetusta ruotsin kielellä. Syy on selvä. Monia karjalaisnuoria on jo kansalaisuuden velvoituksella joutunut Ruotsin armeijaan.

Kirjailija Anttoni Miihkailin poika, Trofin JEUHTOSEN poika ja heimoveli Pekka VAKAVA olivat juuri turvaamassa Pohjolan koskemattomuutta. Pekka on kotoisin Neuvosto-Karjalasta ja hänellä onkin takanaan kova sotakokemus: täysin palvelut neuvostosotilas, Suomen armeijan alikersantti ja jatkosodan kovia kokenut rintamajermu parasta laatua.

Juttu on julkaistu ensimmäisen kerran Karjalan Heimon numerossa 7-8 vuonna 1957. Tässä sitä on lyhennetty hiukan.

Hanna Keynäs on työskennellyt vuosituhatosen vaihteesta lähtien Helsingissä Autismisäätiön ylläpitämän Vallilan valmennuskeskuksen taidetyöpajassa kuvataiteen ja muotoilun ammattilaisten ohjauksessa. Kuva Anna Timonen

Monet siveltimenjäljet peittyvät puoleksi tai kokonaan uuden maalikerroksen alle, pinta ei paljasta koko totuutta. Taiteilija ei pelkää värejä. Hän lukee lempiväreikseen keltaisen ja punaisen, jotka ekspressiivisissä maalauksissa saavat vahvistusta muun muassa vihreästä ja violetista.

Keynäs on työskennellyt vuosituhatosen vaihteesta lähtien Helsingissä Autismisäätiön ylläpitämän Vallilan valmennuskeskuksen taidetyöpajassa kuvataiteen ja muotoilun ammattilaisten ohjauksessa. Maalausten lisäksi syntyy muun muassa simpukka-aiheisia keramiikkaveistoksia ja erilaisia taidekäsitöitä, joita on ollut myynnissä Vanhan

Hanna Keynään keltainen maailma

Hillitty galleriahuone on kokenut muodonmuutoksen: valkoiset seinät pulppuavat iloa ja väriä. Taiteilija Hanna Keynään silmin nähtynä monet arkipäiväisiltä tai jopa ankeilta näyttävät asiat muuttuvat kauniiksi ja positiivisiksi.

Akryylimaalauksissa kuvattu sairaalamiljöö kirurgeineen, muoviasiointineen ja elimenkappaleineen saa Helsingin Sanomatalon kiireestä galleriaan piipahtaneet kävijät jo ovensuussa hyvälle tuululle. Yhdessä maalauksessa aivoja on järjestetty hyllylle riviin koon mukaan, toisessa on juuri suoritettu onnistunut keisarinleikkaus. Kirurgien voi aavistaa hymyilevän leveästi maskiansa alla.

Sukujuuriltaan karjalaisen Hanna Keynään ensimmäinen yksityisnäyttely helsinkiläisessä Galleria Art Kaarisillassa 19.10.–2.11.2012 sai galleristi Maria Ollikaisen mukaan yleisöltä ihastuneen vastaanoton. Näyttelytiedotteen mukaan tekijä itse kutsuu maalauksiaan ”hyvänlaisiksi tauluiksi, joissa on sikiöitä, napanuoria, aivoja ja istukoita”.

Autistinen taiteilija on ollut innostunut teemasta jo pitkään, ja sairaalamaailmassa tavallaan kohtaavat hänen monet

muutkin kiinnostuksen aiheensa, kuten ”keppulit” eli muoviasiat, taksiautot sekä epätäydelliset ja läpikuultavat asiat. Pelkistetyin teos koko näyttelyssä, Ihana sairaalakuppi, kuvaa ääriivoin mukia. Synnytykseen liittyvät aiheet taas ovat voineet valikoitua maalauksiin muun muassa läpikuultavien kalvopussien kauden takia.

Näyttelyssä esillä olleessa videodokumentissa Keynäs vierailee Kättilöopistolla tutustumassa synnytysosastoon ja keräämässä virikkeitä ja inspiraatiota töihinsä. Kavahtamatta, innostuneesti kopistellen ja kuulostellen hän tunnistelee istukoita ja tutkii instrumentteja.

Työhuoneelle viemisinä muovipussissa kulkee muun muassa Ihanan sairaalakupin esikuvaksi päätyvä muovinen näytepurkki sekä kaksi istukkaa, joita niitäkin taiteilija käyttää maalaustensa malleina. Läpikuultavuuden ihanne näkyy videolle taltioidussa maalausprosessissa: Keynäs luonnostelee kuvan lyijykynällä suoraan kankaalle, jonka jälkeen akryylimaalilla toteutettu teos valmistuu kerroksittain.

ylioppilastalon perinteisissä joulumyymäläisissä. Viime aikoina hän on ollut eritoten kiinnostunut muotoilemaan liistevälineillä valmistettavia kulhoja.

Useissa ryhmänäyttelyissä töitään esitellyt Keynäs on lisäksi osallistunut vuonna 2005 järjestettyyn Art Without Borders -projektiin, jonka puitteissa hän teki yhteistyötä taiteilija Cris af Enehielmin kanssa.

Keynään taiteellinen ilmaisu on muuttanut alkuajoista harkitummaksi ja huolellisemmaksi, kadottamatta kuitenkaan positiivista ja persoonallista otettaan. Keynään kanssa nelisen vuotta työskennelleen taideohjaaja Susanna Salosen mukaan taidetyöpajan ohjaajat pyrkivät olemaan vaikuttamatta liikaa taideteos-

ten rakentumiseen. Keynään tapauksessa se olisikin liki mahdotonta; maalaus on yleensä selkeänä tekijänsä mielessä jo ennen kuin kankaalle on piirretty ensimmäistäkin viivaa.

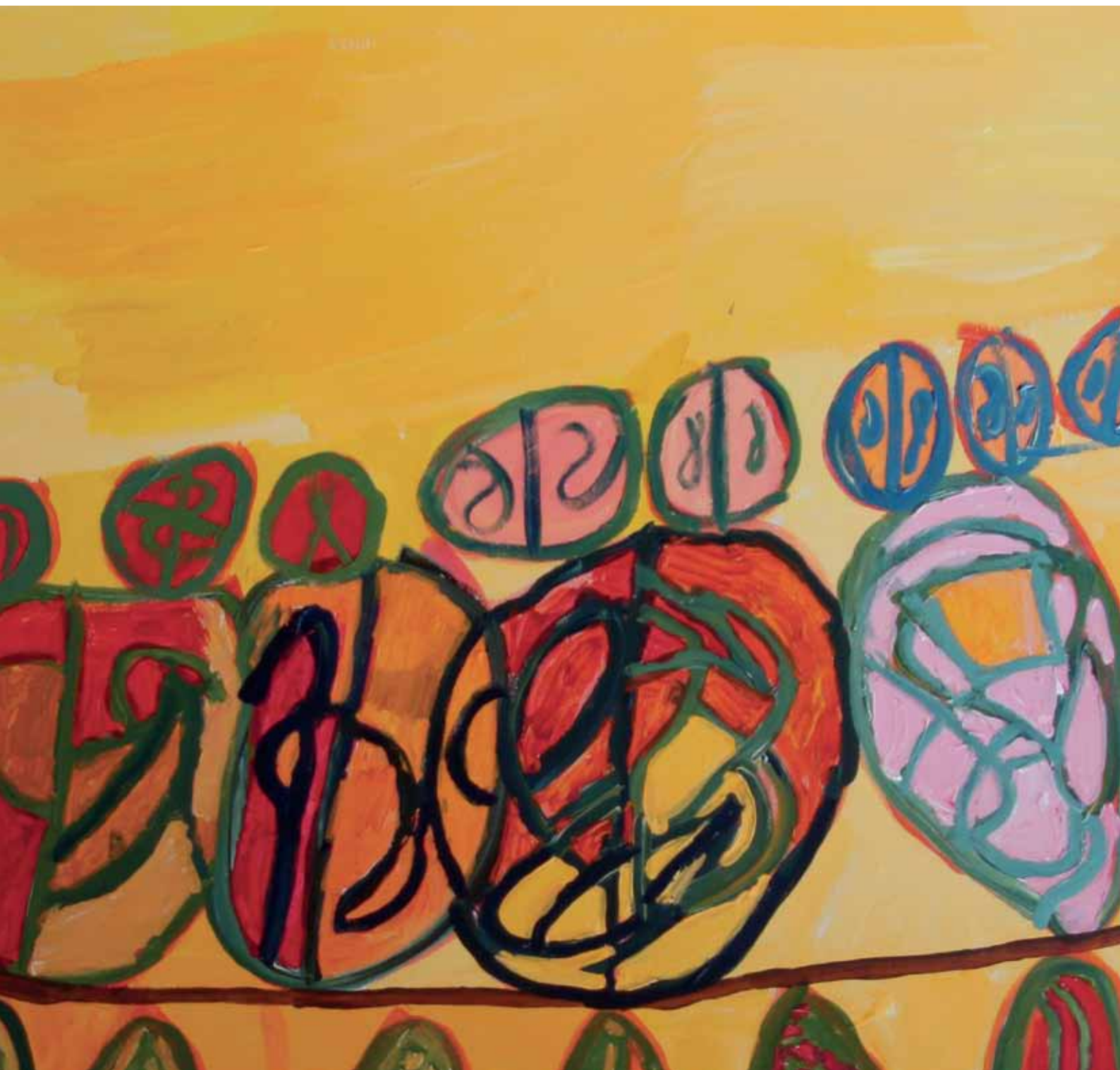
Keynäs mainitsee harrastukseksi ”uudet paikat”. Paikkojen ja uusien retkikohteiden lisäksi hän on kiinnostunut myös uusista kuvista. Hänen varhaisempaan tuotantoonsa kuuluu vahvatunnelmainen Mona Lisaa esittävä työ, mutta taidekuvat tai näyttelykäynnit eivät ole hänen tärkeimpiä inspiraation lähteitään.

Taiteellisen työskentelyn suurimpina innoittajina toimivat internetistä poimitut ja tulostetut kuvat esimerkiksi istukoista ja sikiöistä. Kuvien etsimiseen

kuluu kosolti aikaa, sillä jo kertaalleen nähdyt kuvat eivät innosta enää samassa määrin. Tuoreiden kuvien toivossa etsintä onkin ulottunut suomenkielisten sivujen lisäksi muun muassa turkin- ja puolankielisille sivustoille.

Hanna Keynään taide herättää. Se saa katsomaan ympäröivää maailmaa vähän vähemmän huolestuneesti, näkemään uusia puolia monissa arkipäiväisen harmaiksi kutistuneissa asioissa ja löytämään kauneutta paikoista, joista sitä ei ole ennen osannut hakea. Maalauksissa on nähtävissä tekijänsä positiivisen utelias elämänasenne. Keynään ”keppuli” ei ole puolityhjä, vaan ei puolitäysikään. Se on täytetty piripintaan asti.

KATARIINA TIMONEN

Vielä löytyi muutama van

Tutkijan nostalgia- matka vie Itä-Karjalaan etsimään vanhaa tuttua aikaa

Neuvostoliitossa 1990-luvun alussa alkanut aikaisempaa avoimempi tapa käsitellä menneisyyttä julkisuudessa vaikutti Karjalan tasavallassa niin, että asukkaat saattoivat muistella jopa sanomalehdissä vuosien 1941–1944 tapahtumia, kuten Itä-Karjalan sotilashallinnon järjestämää koulutusta karjalaisille lapsille ja nuorille suomalaismiehityksen aikana.

Glasnost muutti elämää. Esimerkiksi Petroskoissa ilmestyneessä sanomalehti Itä-Karjalassa oli toukokuussa 1991 Etsimme-palstalla lyhyehkö teksti, jossa Maria Lopuhina muisteli sodanaikaisia kouluvuosiaan suomalaisessa kansakoulussa samalla toivoen saavansa yhteyden silloiseen opettajaansa Hilikka Koivistoon.

Pari kuukautta myöhemmin lehti julkaisi Lopuhinan kanssa samaa koulua käyneen Antonina Morozovan kirjoituksen omasta koulunkäynnistään. Se oli

ensimmäinen laajahko myönteinen kuvaus lukijoille miehittäjän järjestämästä kansakouluopetuksesta. Kirjoitus päättyi toteamukseen: ”Tässä lyhyesti niistä vuosista ja tehkoon lukija omat johtopäätöksensä.”

Joitakin julkaisuja Itä-Karjalan sotilashallintoesikunnan toiminnasta miehitysalueella oli ilmestynyt Suomessa vuoteen 1996 mennessä, jolloin kiinnostuin Itä-Karjalan sotilashallinnon koulutusjärjestelyistä miehitysalueella sekä karjalaislasten ja -nuorten kokemuksista suomalaiskouluissa jatkosodan aikana.

Joensuulaisrovasti Erkki Piironen, sodanaikainen sotilaspastori sekä ortodoksiopettaja silloisessa Äänislinnan yhteislyseossa, opasti minut sekä kaksi toveriani, tohmajärveläiset yläasteen opettaja Yrjö Vuorisen ja koulunjohtaja Seppo Luukkaan haastatteluretkille Karjalan tasavaltaan tapaamaan suomalaista kansa- ja oppikoulua käyneitä entisiä oppilaita. Heitä löytyikin helposti isä Erkin sekä haastateltujen antamien tietojen perusteella.

Vuosina 1996–2002 teimme kymmenkunta haastattelumatkaa eri paikkakunnille Itä-Karjalassa. Lisäksi haastattelin Suomessa itäkarjalaislasten ja -nuorten opettajina jatkosodan aikana miehitysalueella toimineita opettajia. Lähinnä haastatteluihin ja Sota-arkiston lähdeaineistoon sekä kirjeisiin perustuen valmistuivat kirjoittamani julkaisut Äänislinnan yhteislyseosta (1997), itäkarjalaisopettajien koulutuksesta Suomessa jatkosodan aikana (1999) sekä suomalaisesta kansakoulusta Itä-Karjalassa (2002).

Vuonna 2006 hyväksyttiin Joensuun yliopistossa väitöskirjani On uuden huomenen saava. Suomalainen kansakoulu Itä-Karjalan sotilashallinnon kasvatustavoitteiden toteuttajana miehityksajan aunukselaiskylässä 1941–1944. Tutkimusteni kannalta suurin puute sotilashallinnon lähdeaineistossa oli Itä-Karjalan kansakoulujen arkistotietojen puutteellisuus.

Vain noin neljäsosalta miehitysalueen kansakouluista asiakirjoja tallentui Sota-arkistoon ja nekin vajaalukuisina. Onneksi tarkastelukohteeni Aunuksen Suurselän koulun johtajaopettaja Arvi

Viteleen omakotitaloja.

Tolvasen päiväkirjatyypiset kirjeet vaimolleni – yli 800 kirjearkkia – tarkkoine huomioineen olivat keskeistä mikro-tason lähdeaineistoa.

Kun viimeisestä haastattelumatkastamme Itä-Karjalaan kouluprojektien merkeissä oli vierähtänyt jo kymmenen vuotta, päätimme Seppo Luukas, Yrjö Vuorinen ja allekirjoittanut tehdä kesän 2012 aikana muutaman päivän matkan Venäjän Karjalaan tuttuja tapaamaan sekä haastattelumatkojen muistoja verettämään. Ajankohdaksi sovittiin elokuun puoliväli ja lähtöpaikaksi Tohmajärvi.

Yrjö Vuorinen joutui luopumaan matkasta, ja tilalle lähti omalla autollaan hänen poikansa, diplomi-insinööri Markku Vuorinen, Venäjän Karjalan kävijä. Tors-

Vanha koulutalo Aunuksen Suurselän kylässä seisoo aikaa uhmaten paikoiltaan.

ha suomalaiskoululainen

taiaamuna 16. elokuuta Tohmajärven Niiralan tullista selviytyämme alkoi matka kohti Petroskoita.

Karjalan tiet Suomen luovuttamalla alueella eivät olleet kehuttavat, mutta mitä lähemmäs Petroskoita tultiin, sen paremmaksi tiestö muuttui. Jo ensihavainnot osoittivat, että kaupunki oli laajentunut, keskusta modernisoitunut ja etenkin henkilöautojen määrä katuliikenteessä kasvanut huomattavasti.

Meidän ”yhteyshenkilömme” Kaisa Pavlova haastattelumatkojen ajoilta, kansainvälisten asioiden johtava asiantuntija työvuosinaan kulttuuriministeriössä, oli edelleen halukas opastamaan meitä. Hän oli varannut hotellimajoituksen sekä järjesti tapaamisen Karjalan tasavallan kulttuuriministeri Jelena Bogdanovan luona. Lisäksi nautimme hänen kodissaan juhlaillallisen yhdessä hänen puolisonsa Igorin kanssa. Hänellä puolestaan on ol-

lut työura Petroskoin liikuntatoimen johtajana.

Vierailu ministeriössä oli varsin mieleen painuva tapahtuma. Kerroimme suomalaisten koulutusjärjestelyistä miehitysaikana sekä matkamme tarkoituksesta tavata aikanaan haastatelimamme suomalaista koulua käyneitä tuttaviamme. Tulkkia ei keskustelussa tarvittu. Kulttuuriministeri Jelena Bogdanova hallitsi suomen ja aunukselaisena oli kiinnostunut aiheesta. Muistoksi tapaamisestamme lahjoitimme ministerille edellä mainitut neljä kirjaa, joiden lukemisen hän lupasi aloittaa välittömästi kotona.

Koska meillä ei ollut mahdollisuutta tällä matkalla käydä muilla paikkakunnilla Petroskoin ympäristössä, yritimme löytää kaupungin alueella asuneita suomalaista koulua käyneitä haastateltuja, joita oli useita. Valitettavasti aika oli

tehnyt tehtävänsä. Tapasimme vain yhden, Äänislinnan yhteislyseota käyneen ja sodan jälkeen opettajaksi valmistuneen Galina Andrianovan. Galinan sekä hänen paikalla olleen poikansa perheen kanssa vietimme yhteisen illan entisiä tapaamisia muistellen.

Petroskoista matka jatkui Aunuksen kaupunkiin, missä yövyimme. Vietimme sitä ennen saunaillan Markun tuttavaperheen vieraanvaraisessa kodissa. Aunuksessakin tapasimme vain yhden entisen haastattelemamme oppilaan, Äänislinnan yhteislyseota käyneen ja Aunuksen alueen lastentarhojen tarkastajana toimineen Zinaida Kjurchunovan.

Hän kertoi meille, että hänet oli lähetetty hieman ennen koulutyön päättymistä toukokuussa 1944 kotiinsa Aunukseseen. Koulusta ilmoitettiin erottamisen syyksi se, että hänen isänsä oli kommunisti. Zinaida valmistui sittemmin lastentarhanopettajaksi ja eteni lastentarhojen johtotehtäviin isänsä aatteen omaksuen. Hän sanoi olevansa nykyään kirkossa käyvä ortodoksi.

Ennen lähtöämme Aunukselta kävimme vielä lähikyliässä ja muun muassa katsomassa tutkimuskohteenani ollutta Suurselän ja Pienselän kylien koulutilana käytettyä paikkakunnan kauneinta, perin koristeellista taloa, joka neuvostovallan aikana oli otettu kulakilta, itsenäiseltä talonpojalta kouluksi. Jatkosodan aikana 1941-1944 suuri joukko karjalaislapsia ja -nuoria sai siinä opetusta suomalaisten kansakoulunopettajien johdolla.

Aikaa uhmaten rakennusvanhus oli vielä ylväästi pystyssä mutta jo rapistuneena.

Aunus voi huonommin kuin Petroskoin seutu. Paikallisten asukkaiden kertoman mukaan suurin ongelma alueella on työttömyys ja sen seurauksena toimeentulovaikeudet sekä myös alkoholiongelmat. Mutta yritteliäisyyttäkin nähtiin paluumatkalla, kuten uusia asuintaloja ja hyvin hoidettuja pihapiirejä, esimerkkinä Viteleen kyläyhteisö, Matkamme kruunasi vielä ennen rajalle tuloa kastautuminen Laatokan aalloissa.

MARTTI HÖLSÄ
MARKKU VUORINEN, kuvat

Koirien Kalevala -esityksessä nukket ja ihmiset näyttelivät lavalla yhdessä. Näytelmän näki Suomessa yli 2000 katsojaa.

Čičiliusku kiersi 10 päivää Suomessa

Nukketeatteri Čičiliusku kiersi marraskuussa kymmenen päivää Suomessa esittäen vienalaista tarinaa Koirien Kalevala. Esitys pohjautuu Mauri Kunnaksen tunnettuun kirjaan, ja karjalankieliseksi näytelmäksi sen ovat kirjoittaneet Natalja Antonova ja Olga Karlova.

Karjalan Sivistysseura julkaisi kirjan vienaksi vuonna 2010 Nadja Lutohinan kääntämänä. Sovituksen näytelmästä teki Jana Žamoitelite ja sen ohjaa Natalia Golubovskaja. Ensi-ilta oli Petroskoissa viime huhtikuussa.

Kiertueen ensimmäinen esitys oli Mauri Kunnaksen kotipaikkakunnalla ja Koirämäki-kirjojen teemakaupungissa Sastamalassa. Seuraavana päivänä nähtiin Tampereella sekä Koirien Kalevala että näytelmä Kui hukku vazikale muamonnun oli.

Čičiliuskuun kuuluu noin 15 Petroskoin yliopiston karjalan kielen opiskelijaa, sieltä valmistunutta sekä karjalan ja vepsän kielten laitoksen opettajia. Vaikka nukkeilla näyttelivät henkilöt ovat teatteritaiteen amatöörejä, eläytyvät he roolihenkilöihinsä syvästi ja innostuneesti.

Kui hukku vazikale muamonnun oli on ylen čoma tarina ystävydestä ja huolenpidosta vaikka suden ja vasikan välillä.

Vasikasta kasvaa suden seurassa rohkea.

Koirien Kalevalassa näyttämöä on avattu perinteisestä verhoversiosta hiukan avoimmaksi niin, että roolien esittäjät näkyvät lavalla kokonaan. Väinämöisenä onkin yllättäen suurikokoinen aikuinen mies, joka on saatu onnistuneesti esiintymään itseään huomattavasti pienempien nukkehahmojen, koirien, susien ja kissan kanssa.

Koirien Kalevalan hahmot ja lavasteet hurmaavat kirkkailla väreillään ja taidokkaasti viimeistä yksityiskohtaa myöten valmistetulla ulkonäöllään. Esitykset sopivat katsottaviksi yhtä hyvin lapsille kuin aikuisillekin.

Karjalan Sivistysseura ja Suomi-Venäjä-seura mahdollistivat suomalaiskatsojille mukavan taidenautinnon tuomalla Čičiliuskun kiertueelle. Katsojille esitykset olivat harvinaista herkkua.

AILA-LIISA LAURILA

Koirien Kalevalassa esiintyy Loubena Ksenia Buravova, Impenä Tatjana Dembitskaja, Väinämöisenä Boris Kudrjajtsev, Ilmarisena Jegor Bogdanov, Joukabaisena Julia Ponomarjova ja Lemminkäisenä Natalia Pellinen.

Vuosien

Mitä Uuden Valamon luostarissa Heinävedellä oikein tapahtuu? Tätä ovat pohdiskelleet monet jo pitkään. Luostarissa on käyty yhteistoimintaneuvotteluita ja luostarin igumeeni, arkkipiispa Sergei eli luostarin johtaja sai potkut runsas vuosi sitten.

Jatkokertomus sai uuden käänteen, kun arkkipiispa Leo vuorostaan sai nyt marraskuun alkupuolella apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalaiselta huomautuksen Sergein potkuista. Apulaisoikeuskansleri Puumalaisen mukaan erottaminen oli ortodoksisesta kirkosta annettun lain ja kirkkojärjestyksen vastainen. Lain mukaan luostarin johtajan tehtävä on elinikäinen eikä laissa ole säädetty arkkipiispan oikeudesta erottaa luostarin johtaja.

Runsas vuosi sitten luostarin johtokunta asettui tukemaan yksimielisesti Leon päätöstä erottaa Sergei johtajan tehtävästä. Hänen tilalleen Valamon johtoon arkkipiispa Leo nimitti Kuopion piispa Arsenin. Oikeuskanslerinvirastoon tehtiin myöhemmin kolme kantelua, joissa arvosteltiin arkkipiispan menettelyä luostarin johtajan erottamisessa.

Valamon luostarin paikalla oleva veljestö antoi erottamispäätöstä tukevan julkilausuman, mutta Adressit.com-sivustolle ilmestyi joidenkin Valamon ja se johtajan ystävien laatima vetoamus arkkipiispan erottamisesta. Valamon luostarin johtajaksi.

Kantelujen mukaan arkkipiispa Leo erotti Valamon luostarin johtajan perusteettomasti ja epäasiallisia menettelytapoja noudattaen. Kanteluissa kerrottiin myös, että piispa Arseni oli painostanut luostarin veljestöä allekirjoittamaan itse laatimansa korusanaisen kirjeen, jossa

jatkokertomus Valamossa

annettiin harhaanjohtava kuva asiasta.

Luostarin riita on vuoden ja useammankin vuoden mittainen ja taustalla ovat rahaan eli luostarin talouteen liittyvät asiat. Valamon talous ajautui huonoon kuntoon Sergein johdolla. Sergei johti luostaria vuodesta 1997 alkaen.

Luostarin taloutta ovat raskantaneet muun muassa isot peruskorjaustyöt. Luostarissa järjestettiin jo vuonna 2010 yt-neuvottelut, joissa ei kuitenkaan löydetty riittäviä säästöjä. Tänä vuonna on käyty uusia yt-neuvotteluja, ja niissä on päätetty sulauttaa Valamon opiston talous luostarin talouteen.

Valamon luostarissa työskentelee talvisin noin 35 henkilöä ja opistossa viisi. Luostari-veljestöä on kymmenkunta. Kesällä 2009 palkattiin Veikko Halonen Valamon luostarin liiketoiminnan johtajaksi.

Luostari on saanut vuosien mittaan kaikkiaan miljoonaluokan lahjoitukset, mikä on houkuttellut yhteisöä elämään yli varojen. Suuriin rakennustöihin otettiin isoja lainoja. Halosen tehtävä oli saada velkaantumisen loppumaan ja talous vähitellen tasapainoon.

Runsas vuosi sitten marraskuun alussa arkkipiispa Leo lähetti apulaispiispansa selvittämään solmuun meneviä luostarin johdon henkilösuhteita. Kyse oli talouden saneerausohjelman toteuttamisesta ja siitä, voiko liiketoiminnan johtaja Halonen jatkaa työtään. Hengellinen johtaminen ja talouden johtaminen haluttiin erottaa toisistaan täysin.

Arkkipiispa Leo on kertonut julkisuudessa, että Valamon talousongelmiin oli puututtu moneen otteeseen jo aiemmin - tilintarkastajat olivat ilmaisseet huolestumi-

Valamon luostarin johtaja, arkkipiispa Sergei sai runsas vuosi sitten potkut igumeenin tehtävistä, mutta hän on jatkanut luostarin veljestössä.

sensa, luostarin taloustyöryhmä oli antanut suosituksia ja kirkolliskokous oli päättänyt luostarin toiminnan auditoinnista.

Tänä syksynä arkkipiispa

Leo on kertonut hyväksyvän oikeuskanslerin tulkinnan siitä, että Valamon luostarin johtajan tehtävästä vapauttamisessa tapahtui menettelyvirhe. Lain ja Valamon luostarin ohjesäännön välillä on hänen mukaansa ristiriitaisuuksia.

Arkkipiispan mukaan kirkon omia säädöksiä tullaan päivittämään niin, että reagointi voidaan vastaisuudessa tehdä nopeasti lain puitteissa silloin, kun sellaista tarvitaan.

AILA-LIISA LAURILA

TIETO

Valamon luostari-veljestö noin 10 henkeä.
Luostarin ja opiston työntekijöitä noin 40 henkeä.
Liikevaihto runsaat 4 miljoonaa euroa vuodessa.
Kiinteistömassa noin 40 000 kuutiota.
Vierailijoita käy runsaat 100 000 vuodessa.

VIELÄ EHTII HANKKIA KIRJOJA

UUTUUS: Salme Syrin romaanin Missä koti muamo- seni

Salme Syrin kirja Missä koti muamoseni kertoo Vuokkinien Tollonjoen kylästä kotoisin olevan perheen vaiheista välirauhan ja jatkosodan rauhanteon välillä. Päähenkilö Ailin ja hänen tyttärensä vaiheita seurataan Tollonjoelta Vienan Kemiin opiskelemaan ja sieltä evakkomatalle Suomeen

Maalahteen. Aili jää Suomeen, mutta muu perhe joutuu valvontakomission päätöksellä palaamaan Neuvostoliittoon.

Kirja ilmestyy joulukuussa KSS:n kustantamana ja sitä voi tilata toimistolta hintaan **24 euroa**.

UUTUUS: Mikko Porvalin kirja Salainen tiedustelija

Rikoskomisario, OTM Mikko Porvalin uutuuskirja pohjautuu Igor Vahroksen kirjeisiin ja päiväkirjamerkintöihin, jotka muodostavat rehellisen kuvan säälimättömästä tiedustelusodasta, salaisten asiamiesten tehtävistä sekä elämästä sodan keskellä Itä-Karjalassa.

Suomi lähetti jatkosodan aikana Neuvostoliittoon kymmeniä sotavangeista värvättyjä sa-

laisia asiamiehiä. Vakoojien koulutuksesta ja peitetarinoiden kirjoittamisesta vastasivat Suomen parhaat Neuvostoliiton asiantuntijat. Heistä tärkein oli nuori kielitieteilijä, reservin luutnantti Igor Vahros. Atena Kustannus Oy. Hinta **30 euroa**.

TEE KIRJATILAUKSET:
WWW.KARJALANSIVISTYSSEURA.FI
TAI SÄHKÖPOSTITSE:
TOIMISTO(AT)KARJALANSIVISTYSSEURA.FI
TAI PUHELIMITSE: (09) 171414,
TOIMISTO ON AVOINNA
TIISTAINA JA TORSTAINA KLO 10–15
KARJALAN SIVISTYSSEURA RY,
LUOTSIKATU 9 D, 00160 HELSINKI
HUOM. POSTIMAKSU EI SISÄLLY HINTOIHIN.
OIKEUS MUUTOKSIIN PIDÄTETÄÄN.

Mauri Kunnas: Koirien Kaleva vienankarjalaksi

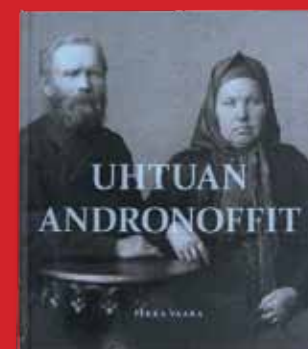
Mauri Kunnaksen mainio lasten ja aikuisten yhteinen Koirien Kalevala nyt vienankarjalaksi. ”Kunnas starinamaisesti tuou meilä eteh kalevalaisen ajan noitineh ta tietäjineh ta luatiu kansalliseepossan jännittävästä tapahuksista oman koirien Kalevalan.” Kääntäjä Nadja Lutohina on työskennellyt kielipesän opettajana Vienan Karjalassa Kalevalassa (Uhtua). Karjalan Sivistysseura. Hinta **20 euroa**.

Reijo Pajamo: Joululaulujen kertomaa

Professori Reijo Pajamon kirjoittamassa kirjassa esitellään yli 80 joululaulua, jotka edustavat sekä perinteisiä että myös uudempiä joululauluja. Lauluihin liittyvät sanat ja yksiaäniset nuotit sointumerkkeineen. Kirja palvelee lukijaansa ja laulajaansa yleisenä tietokirjana, sen lisäksi niitä henkilöitä, jotka juontavat yhteislaulutilaisuuksia. Hinta **35 euroa**.

Hinta **35 euroa**.

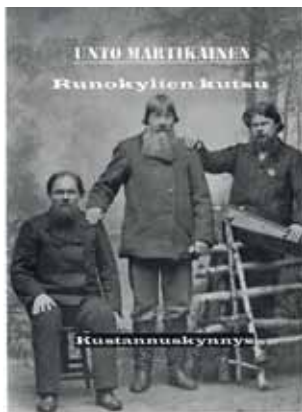
Pekka Vaara: Uhtuan Andronoffit

Pekka Vaara on kirjoittanut sukunsa vaiheita vähitellen useiden vuosien aikana. Andronoff-suvun vaiheiden lisäksi kirjassa katsotaan pitkälle menneisyyteen: mitä venäläiset olivat lähijätkään. Kirjassa sivutaan myös muiden venäläisten

kauppiassukujen, kuten Afanasjeff-Ahavoiden, Dorofejeffien, Mitrofanoffien, Lipkineitten, Pällijeffien, Sofronoffien ja Tichanoffien vaiheita. Hinta **24 euroa**.

Menneen muistoa ja hyötytietoa

Unto Martikainen: Runokyliä kutsu
Kustannuskynnyks. Noin 38 euroa

Unto Martikaisen uusin teos Runokyliä kutsu tarjoaa tuhdin annoksen runsaan sadan vuoden takaista ja kaukaisempaakin historiaa Raja-Karjalasta. Kirja tuntuu hyppysissä tuhdilta jo ulkoasunsa vuoksi. Kovat kannet ja paksut lehdet lähes 300-sivuisessa kirjassa painavat.

Sisään on koottu tietoa ja tunnetta. Raja-Karjalan kadonneissa kylissä eli aikoinaan paljon lahjakkaita sanan ja sävelen taitajia. Onoilat, Misukat ja Vornaset ovat joillekin kulttuuriharrastajille jo ennestään niin perinjuurin tuttuja, että he saattavat ajatella, miksi nyt tällainen teos.

Kirjan arvo on siinä, että se kokoaa tiedot yhteen kymmenistä eri lähteistä. Sisältö on monipuolinen kuvineen ja karttoineen sekä runoineen ja loitsuineen. Aineistoon voi palata aina uudelleen.

Kaipaamaan jää jonkinlaista analyysia ja yhteenvetoa, mikä merkitys ja vaikutus tällä kaikella menneisyydellä on nykyajalle. Missä on näiden taiturien perintö?

Arto Mustajoki: Kevyt kosketus venäjän kieleen

Gaudeamus. Noin 25 euroa
Venäjän kielen professorin Arto Mustajoen teos Kevyt kosketus venäjän kieleen on olomuodoltaan kevyt ohuine kansineen, mutta tiiviit kappaleet sisältävät paljon kiinnostavaa ja hyödyllistä tietoa meille, jotka liikumme Venäjällä enemmän kuin keski-vertosuomalaiset.

Itse en pitäisi kokonaisuutta niinkään kevyenä kosketukse-

na. Siitä kertoo jo sekin, että Mustajoen teos nimettiin Tieto-Finlandia-ehdokkaaksi. Se tarjoaa paljon uutta etenkin heille, joille pelkästään kyrilliset kirjaimet ovat hepreaa. Selväksi tulee koko joukko erilaisuuksia ja samanlaisuuksia suomen ja venäjän, myös Suomen ja Venäjän välillä. Erilaisten ajattelutapojen ymmärtäminen auttaa selviytymään kenties paremmin kohtaamisista naapureiden kesken.

Teos koostuu lyhyehköistä pakinamaisista teksteistä, joissa kerrotaan asioita leppoisalla otteella. Kun tekstisivuja on 275 ilman kuvia, niin paljonko niitä olisi tullutkaan, jos teos olisi kuvitettu. Lopun kirjallisuusluettelo on vaikuttava ja pieni sanasto pika-apua antava.

Mustajoki antaa opastusta myös kirosojen käytössä ja neuvoo olemaan huutamatta "hui" ihan missä tahansa. Itse olen huomannut käyttäväni sanaa aika useinkin, mutta onneksi venäläiset ja karjalaiset ovat yleensä olleet kuin eivät olisi mitään kuulleetkaan.

AILA-LIISA LAURILA

Petroskoin Laulujuhlat
SUURI KARJALAINEN PRUASNIEKKA
14.-16.6.2013

**Tervetuloa
laulamaan
Karjalan
tasavallan
upeaan,
kesäiseen
pääkaupunkiin**

www.petroskoinlaulujuhlat.net

VUOSIKOKOUS

Pohjois-Viena-seuran sääntömääräinen vuosikokous pidetään lauantaina, 23. päivänä helmikuuta 2013 klo 12.00 alkaen Oulussa, Oulun ort.kirkon seurakuntatalossa, os. Torikatu 74.

Kokouksen jälkeen vietämme teeiltapäivää Kalevalan päivän merkeissä.

TERVETULOAA! Johtokunta

Heimopäivät 2013

Karjalan Sivistysseura ry:n vuosikokous pidetään 13.4. ja Heimopäivät 14.4.2013 Helsingissä.

Tervetuloa!

**ILMOITUS
KARJALAN
HEIMOSSA
KANNATTAA**

Kieltä, kulttuuria,
tulevaisuutta

UHTUA SEURA

www.uhtua.info

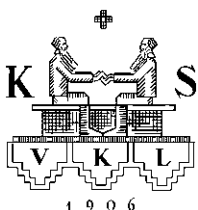
Arvoisat yrityspäätäjät Auta lasta oppimaan!

Mauri Kunnaksen Koirien Kalevala on ilmestynyt vienankarjalaksi, kansalliseepoksen alkukielellä. Se on Mauri Kunnaksen kirjojen 30. kieliversio.

- Apua tarvitaan – tee kirjalahjoitus – edistä vienankielen säilymistä.
- Anna lapsille mahdollisuus oppia heidän omaa alkuperäistä, asuinalueensa kieltä, kuuntelemalla ja lukemalla tätä mainiota luku- ja kuvakirjaa – yhdessä opettajien ja vanhempien kanssa.
- Seuramme toimittaa lahjoituskirjat kielipesien pienryhmille, koululuokille, kirjastoille Karjalan tasavaltaan – ja te kerrotte liiketuttavillenne kiittäessänne yhteistyöstä, että olette tänä vuonna kirjalahjoituksella auttaneet lapsia oppimaan.
- Lahjoituksen arvo 20 €/kirja.
www.karjalansivistysseura.fi > Toiminta > Toiminnan tukeminen

Anna lapselle mahdollisuus – kiitos tuestanne!

- Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 -

KARJALAN SIVISTYSSEURA ry

Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Toimistomme on avoinna tiistaina ja
torstaina klo 10-15, puhelin (09) 171 414
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi

Sivistysseuran uutisia

Karjalan lehtiä
voi nyt tilata
Sivistysseurasta

Karjalan Sanomien kanssa on sovittu lehden tilaamisesta Sivistysseuran kautta. Nyt on siis mahdollista tilata Periodika-kustantamon Karjalan Sanomat, Vienan Karjala ja Oma Mua -lehdet osoitteesta toimisto@karjalansivistysseura.fi ja maksaa tilausmaksut Suomeen.

Kaikki lehdet ilmestyvät keskiviikkoisin (Vienan Karjala kaksi kertaa kuukaudessa) sekä kotiosoitteeseen lähettävänä paperilehtinä että sähköpostiosoitteeseen toimitettavina pdf-lehtinä.

Vienan Karjala: Vienankarjalan murteella ilmestyvä kahdeksansivuinen lehti, joka sisältää tietoa Karjalan tärkeimmistä tapahtumista, karjalaisten historiasta ja perinteistä, vanhojen kyllien elvyttämisestä ja ihmisten huolistista. Hinta vuodessa 35 euroa paperisena, 7 euroa pdf.

Oma Mua: Yhteiskuntapoliittinen livvin murteella ilmestyvä kahdeksansivuinen lehti, jossa kerrotaan Karjalan tasavallan eri tapahtumista, kansallisen politiikan asioista, karjalaisten kulttuurin ja perinteiden, karjalan kielen säilyttämisestä ja kehittämisestä. Hinta vuodessa 65 euroa paperisena, 10 euroa pdf.

Karjalan Sanomat: Suomenkielinen lehti, joka kertoo Karjalan tasavallan poliittisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurielämästä sekä Karjalan ja Suomen yhteistyöstä. Hinta vuodessa 70 euroa paperisena, 25 euroa pdf.

Sivistysseura kehittää palvelua sukututkijoille

Karjalan Sivistysseuran hallitus on perustanut työryhmän suunnittelemaan sukututkimusosiota Karjalan Heimon ja uusittaville nettisivuille.

Sivistysseura osallistui 13.-14.10. Vantaalla pidettyyn Kuulutko sukuuni? -tapahtumaan, jonka järjestäjä on Vantaan Seudun Sukututkijat ry. Tapahtumassa oli runsaasti kävijöitä ja kyselijöitä, mikä kertoo siitä, että tarve sukututkimustiedolle yleisesti ja myös seurassa on ilmeinen.

Vaikka Sivistysseura ei suoranaisesti auta sukututkijoita, on sillä olemassa paljon tietoa tutkituista karjalaisista suvuista, kuten runonlaulajasuvuista sekä kylistä.

Ryhmää vetää Simo Kannelsuo ja siihen kuuluvat Kari Kontu ja Pekka Vaara. Lisäksi kuullaan asiantuntijoita.

Laukunkantajat

JOULUKUU 2012

Yhteistyön tavoitteet pitää päivittää

Ilmari Homanen tuli Karjalan Sivistysseuran hallitukseen 1983 ja rahastonhoitajaksi 1986. Yksi kannustin toimintaan mukaan tulolle oli puheenjohtaja Boris Karpelalle annettu lupaus maksaa joskus takaisin Sivistysseuralta saatuja apurahoja. Lähes 30 vuotta Ilmari sitten olikin tiiviisti mukana toiminnassa ja siitä kokemuksesta on muillekin jaettavaksi. Ilmari ja Eeva-Kaisa Linnaa yhdistää kiinnostus seuran toimintaan sekä vahva tunne vianalaista juuristaan.

EKL Kanssakäyminen Karjalan Rahvahan Liiton kanssa juontaa juurensa runsaan 20 vuoden taakse. Sivistysseura oli alkuaikoina hyödyllinen keskustelukumppani järjestötoimintaansa aloittelevalle karjalaiselle kulttuuriseuralle, mutta yhteistyö oli pitkään myös materiaalista tukea.

IH Kirjoja ja esimerkiksi tietoa kopiokoneita todellakin kärkeäntiin konkreettisesti rajan yli runsain määrin, sisarjärjestöllemme oli pulaa kaikesta. Pekka Zaikov oli käynnistämässä noihin aikoihin oppimateriaalien kehittämishankkeita ja yhteistyö sillä saralla käynnistyi myös Karjalan opetusministeriön kanssa.

EKL Neuvostoliiton lakattua olemasta Karjalassa on tapahtunut aikamoista edistymistä ja kanssakäyminen on tasavertaisempaa. Esimerkiksi Karjalan Rahvahan Liiton materiaalin tilanne mahdollistaa nykyisin itsenäisemmän toiminnan ja yhteistyö voikin olla enemmän yhteistä kehittämistä.

IH Myönteinen kehitys Karjalassa näkyy iloisesti niin, että esimerkiksi karjalan kielen opettajat osaavat nyt karjalaa aivan toisin kuin 15 vuotta sitten, samoin monet nuoret. Jotta Karjalassa saataisiin perheitä käyttämään karjalan kieltä, meidän tulee tukea kielen opetusta kouluissa sekä edistää lehtien ja kirjallisuuden levikkiä. Kielipesillä on valtava merkitys, nehan kuuluvat tehokkaimpiin keinoihin kielen siirtämisessä seuraavalle sukupolvelle. Pesiä pitäisi saada kaikkiin kyliin.

Mutta esimerkiksi koululaitos on valitettavasti kehitynyt hitaammin. Koulurakennusten kunnostamiseen ei ole riittänyt rahaa, opetusmateriaaleja ja oppikirjoja ei ole riittävästi eivätkä opettajien palkat kehity riittävässä tahtia.

Kehityksen vauhti on ollut suorastaan valtava, jos aja-

tellaan vaikka kommunikaatiomahdollisuuksien lisääntymistä. Nyt lähes kaikilla on tietokoneet ja kännykät.

EKL Tämä näkyy myös Sivistysseuran työssä tänään: yhteydenpito karjalaisiin kumppaneihin ei edellytä toimistossa istumista ja lankapuhelimella – aikoinaan kalliidenkin puheluiden – soittamista tai faxien lähettelyä. Sähköposti, Skype ja sosiaalinen media mahdollistavat täysin ajasta ja paikasta riippumattoman kanssakäymisen ja asioiden hoitamisen.

IH Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset edellyttävät, että on aika miettiä, mitä Sivistysseuran toiminta on tulevaisuudessa. Tavoitteena on edelleen vaalita itä- ja rajakarjalaista kulttuuria ja kieltä. Kulttuuri elää

ja muuttuu ajassa, pitäisi miettiä millaista kulttuuria vaalimme, perinteistä vai tässä päivässä elävää? On tehtävä valintoja ja toimittava sen mukaan.

EKL Perinteisessä kulttuurissa on paljon kiinnostavaa ja säilytettävää. Jäsenkunnan ikääntyessä on saatava nuoria mukaan toimintaan ja se edellyttää sitä, että toiminnan sisällön tulee koskettaa heitä. On mietittävä millaisilla keinoilla kulttuuri saadaan elämään. Nuoriso molemmin puolin rajaa uudistaa kulttuuria rohkeasti ja ennakkoluulottomasti.

IH Tulevaisuus on nuorisossa, niin karjalaisen kulttuurin kuin Sivistysseuran elävänä pitämisessä. Apurahoja saaneet ovat ryhmä, jotka ovat jo tiedostaneet seuran olemassaolon. Monissa vianalaisissa, aunukselaisissa ja rajakarjalaisissa sukuseuroissa voisi löytyä kiinnostusta yhteistoimintaan.

EKL Sukukansatoiminnan ja suomalais-ugrilaisuuden parissa on paljon aktiivisia nuoria niin Karjalassa kuin Suomessa. Heidän kiinnostustaan ja innostustaan kielen ja kulttuurin säilyttämiseen ja elvyttämiseen sekä alkuperäis- ja vähemmistökansojen oikeuksiin tulee hyödyntää. Sivistysseuran valinta on ollut karjalan kielen kehittämiseen kohdistuvat toimet, mutta yhteinen kiinnostuksemme kohdistuu vähemmistökielten edistämiseen.

Tällä palstalla keskustellaan Sivistysseuraa lähellä olevista aiheista.

Ilmari Homanen ja Eeva-Kaisa Linna keskustelevat karjalaisten välisestä yhteistyöstä.

SÄÄTIÖ VÄINÖLÄ

Säätiö Väinölä on perustettu 1945. Sen tarkoituksena on erityisesti tukea karjalaista syntyperää olevia lahjakkaita opiskelijoita heidän opinnoissaan antamalla apurahoja ja edistämällä myös karjalaisen kulttuurin henkisiä ja taloudellisia tavoitteita.

- Säätiön toiminnan painopistealueena on Vienan Karjala.
- Säätiö Väinölä on viime aikoina jakanut varojensa tuotosta vuosittain apurahoja 20.000 – 40.000 euroa.
- Säätiön hallituksen jäsenille ei makseta tehtävästä palkkaa tai palkkiota.

Haluatko tukea Karjalaista kulttuuria ja Säätiö Väinölään toimintaa?

Säätiö Väinölä ottaa vastaan testamenttilahjoituksia. Mikäli haluat tällä tavoin tai muutoin osallistua karjalaisen heimon asiaan, ota yhteyttä säätiön puheenjohtajaan sähköpostitse riku.paanila@borenius.com tai puhelimitse (09) 615 333.

Lisätietoa toiminnastamme osoitteessa www.saatiiovainola.fi.

 SÄÄTIÖ VÄINÖLÄ

